

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה י"א (תשפ"ז)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

• נה •

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זע"א

טז | שבר השבת גם
ללא שעושה דבר
מילתא חדת"א

יב | ביון על הספה
ניצוץ אורה חסידי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

א | על האדם לשמור את
התעוררות הימים הנוראים
אוצר פניני החסידות

העלונים: ספיר ויהלום • מילתא חדתא • ובחרת בחיים • אביר יעקב • מכתלי בית הדין • שו"ת בהלכה • תניא

ישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה
נהריה

מכון אור לישיבים

ירושלים - נהריה

עוף החול

בגמרא במסכת סנהדרין (דף נט:) איתא: "אמר רב יהודה אמר רב, אדם הראשון לא הותר לו בשר לאכילה, דכתיב (בראשית א כט) 'לכם יהיה לאכלה ולכל חית הארץ' - ולא חית הארץ לכם. וכשבאו בני נח הותר להם, שנאמר (שם ט ג) 'כירק עשב נתתי לכם את כל'".

בביאור דברי הגמרא נחלקו הראשונים. דעת רש"י בפירושו לתורה (שם א כט), שלא נאסר לאדם הראשון כי אם להמית בהמה ולאוכלה, אולם בשר בהמה שמתה מאליה הותר לו. וכן היא דעת רובינו בעלי התוספות (סנהדרין נו ד"ה 'אכל'). אך הרמב"ם (מלכים פ"ט ה"א, ראה להלן) חולק וסובר כי גם בשר נבלה נאסר לאדם הראשון.

ויש להתבונן במקור המחלוקת בזה.

ונראה לבאר לפי מה שאמרו חז"ל (בראשית רבה יט ה), שקודם חטא אדם הראשון לא היתה מיתה בעולם כלל, אולם כאשר חטא אדם הלכה חוה והאכילה את כל הבהמות החיות והעופות, וכאשר נקנסה מיתה עליו ועל זרעו - נגזר עונש מיתה גם עליהם, מלבד עוף החול שמאין ולא אכל מפרי העץ, ולכן חי לעולם.

אמנם, במסכת סנהדרין (דף קח:) מובא תיאור חיי נח ובניו בתיבה, ושם אמרו טעם אחר לכך שעוף החול אינו מת לעולם.

ואמרו שם, כי אליעזר עבד אברהם פגש בשם בן נח, וסיפר כי מין אחד היה בתיבה, ושמו 'אורשינה' - הוא עוף החול המדובר. ומצאו נח ישן במקומו שבתיבה, ואינו מבקש את מזונו. שאלו נח על כך, והעוף השיב כי ראה את נח טרוד במזונות שאר בעלי החיים, ולא רצה להכביד עליו. ראה נח, שכל האריות הדובים והנמרים לא התחשבו בו כלל, ורק עוף זה הקל עליו, וברכו שלא ימות לעולם.

אכן, העיר המהרש"א (חידושי אגדות שם), כי בגמרא מובאר שלאריכות ימיו זכה עוף החול מכח ברכתו של נח, ואילו במדרש אמרו שזכה לכך משום שלא אכל מעץ הדעת. ולכאורה זו סתירה.

על שאלה זו מתרץ בפירוש 'פה תואר' על המדרש (בראשית רבה שם), וכתב כי אפשר שמשום שלא אכל העוף מעץ הדעת, לא היה מת מיתת עצמו, אולם עדיין עלול היה למות על ידי שנוקב בו חץ או שיישחט בידי אדם. אך נח ברכו שלא ימות לעולם בשום אופן שהוא.

ומפליא לראות, כי נוסח תשובה זו, מקביל מאוד לנידון שהעלינו כאן בדבר איסור אכילת בשר לאדם הראשון, שלדעת רש"י ותוספות הותר באכילת בשר נבלה, ולדעת הרמב"ם גם היא בכלל האיסור. כי לדעת רש"י ותוספות, הרי עיקר מה שהותר לנח אחר צאתו מן התיבה הוא שחיתת בעלי החיים, על כן בדבר זה עצמו שניתן לו רשות - הבטיח לעוף החול שלא יעשה כן כלפיו, אלא יותירו במצבו כפי שהיה קודם המבול, שהיה אסור לשוחטו.

אמנם גם לשיטת הרמב"ם הדברים נכונים, כי עד עתה היה אסור בין להורגו ובין לאוכלו, ומעתה ואילך שהותר האיסור בכל שאר בעלי החיים הן להורגם והן לאוכלם, בירכו נח שלא ישחטוהו, וממילא יחיה לעולם מאחר ולא אכל מעץ הדעת.

ואולי יש להוסיף ולרמוז במאמר חז"ל (שבת קיח.) "עשה שבתך חול, ואל תצטרך לבריות", כנגד עוף החול, שלא נהנה מיד חוה בעץ הדעת, ולא ביקש לו מאכלו מידו של נח בתיבה. כי זוהי בחינת שבת קודש, לשוב אל העולם שקודם החטא, לחיות חיים רוחניים מעין עולם הבא, ולא להצטרך לבריות.

(מתוך "עינים מאירות" להגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

באורו של חמה | 'ומוראכם וחתכם' - מורא ופחד שהיה בימים הנוראים . **א**
ערוגת הבשם | באור נפלא אודות הצרף לא להחלש ולסגת מהקבלות הטובות
א שקבל האדם על עצמו בחדש תשרי **א**
ייטב לב | על האדם לשמור את התעוררות הנפלים הנוראים **א**
תולדות אהרן | אמירת שירות ותשבחות עם השרפים והאופנים **א**
עטרת ישועה | על ידי תפלה בהתלהבות ותשובה וצדקה נצולים מחבלי
ב משיח **ב**
פתוחי חותם | טהרת המחשבה בזמן התפלה וקדשות בית הכנסת **ב**
תורת הרה"ק מלענטשנא | על ידי שיתקו עצמו מחטא ועוון תהיה תורתו
ב ותפלתו צלולה **ב**
מגן אברהם | הלומד תורה בקבלת על קדם התפלה זוכה לתפלה ראויה **ב**
זרע קדש - לקוטי מהר"ם | קבלת התפלה על ידי למוד התורה **ב**
דברי ישראל | מחשבות הפורחות בתפלה ממנה שהתעסק קדם התפלה **ב**
לקוטי שיחות | אברהם משה ודוד היו בחינות 'פתר קהנה תורה ומלכות' ואלו
ג נח היה רק בחינת 'פתר שם טוב' **ג**
דברי בינה | התורה ותפלה הם מקום מנוחת הנפש מטרתה הזמן **ג**
נעים אליעזר | נכתב הלמוד לדבר בלשון נקיה דענין תבנת נח כי מדותיה רומזים
ד על הלשון **ד**
באר יעקב | הדיוקים בלשון הפסוק **ד**
תורת חיים | הכנה לתורה ותפלה ולמחנה ולקניעה לצדיק בדחילו ורחימו **ה**
דברי אבי"ב | נח השפיל להבין שהשבע הוא גם נח ויש להתירא בפניו כמז
ה בים **ה**
קדשת לוי | כמו שבתחלת הבריאה שתף הקדוש ברוך הוא מדת הרחמים על
ה החוטאים, כן יהיה לעולם **ה**
דברי ישראל | ראשית עסק התורה הוא יראת שמים **ה**
פתוחי חותם | לשון הרע מטיל שנאה בין רעים אהובים **ו**
לקוטי הלכות | אין לאדם לדון את עצמו לחובה, כי גם את מקום עצמו אינו
ו יודע **ו**
ישמח ישראל | חזק במדת הבטחון בכל מצב בו האדם מצוי **ו**
בנין דוד | ההולך בטל נכשל בצוון לשון הרע **ז**
ים של יהודה | חסרון בתמימות מפאת מניעת התפלה **ז**
פרי צדיק | מעלת המזכה את הרבים ומחזירם למוטב **ז**
פתנות אור | מאסור גזל מוכח שנצטוו בני נח על שבע מצות בני נח **ז**
ויאמר שאול | זכור הגוף מזהמת העוונות **ח**
צמח דוד | הבאת המזונות לבעלי חיים על ידי המלאכים **ח**
בנין אריאל | געת הצוי על עשיית התבה לא היה נח צדיק יחיד בדורו ... **ח**
חדושי מהרי"ל דיסקין | בארבעים ימי המבול לא שקעה התבה כלל בתוף
ח המים **ח**
פני יוסף | כל שהיה חטמו בתוף התבה נצול אף שגופו עמד מבחוץ **ח**
אמרי שפר | עשיית החלון על ידי נח מעצמו ומדעתו **ח**
חתן ישעיה | מעוט הפרנסה בצוון בטול תורה **ט**
חתן ישעיה | אכילת בשר ללא תאונה כדרך אכילת עשבי השדה **ט**
מעשי צדיקים **ט**
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה **יב**

לרכישת ספרים מרוכזת ולמוסדות:
חוישי: 052-7110200 | עזרא: 052-7110900

קו מענה הלכה
02-803-9999
או במייל: rav@abiryaakov.com

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

מחברים
הניזו היומי מבית עוז והדר - אור לישרים
את היזם!
שירות למייל האישי
להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

נושאים בפרשת נח

המשכת כח המועדים

באורו של חמה

רבי חיים מאיר מוויז'ניץ זיע"א
'ומוראכם וחתכם' - מורא ופחד שהיה
בימים הנוראים

ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ (ט ב). 'ומוראכם' רומז על ימים 'הנוראים' שעברו עלינו לטובה, ומוראכם וחתכם בגימטריא ושמח"ת בחג"ף (דברים טו יד) דהיינו חג הסוכות. והינו המורא והפחד שהיה לכל אחד ואחד בימים 'הנוראים' בראש השנה ויום הכפורים, וכן מה שקנו בימי הסוכות, 'יהיה על כל חית הארץ' שיכניסו 'חיות בהארציות' על כל השנה. שלאחר הימים הקדושים לא יאמר האדם התרה הרצועה חס ושלום, אלא להפוך, יזכר היטב מה שקנה לעצמו בימים אלו ויוסיף 'חיות' ביתר שאת ועז:

ערוגת הבשמים

רבי משה מחוסט זיע"א

באור נפלא אודות הצרף לא להחלש ולסגת מהקבלות הטובות שקבל האדם על עצמו בחדש תשרי

ויבא נח ובניו ואשתו ונשי בניו אתו אל התבה מפני מי המבול (ו ז). אף נח מקטני אמונה היה מאמין ואינו מאמין שיבא המבול ולא נכנס לתבה עד שדחקוהו המים (רש"י).

צריך באור, איך נהיה הדבר הזה, שנח אשר התורה מעידה עליו שהיה 'איש צדיק תמים', היה יורד עשר מעלות אחרונות עד שנאמר עליו שהיה 'מאמין ואינו מאמין', והוא ענין פלאי וכו'. **ונראה** לבאר בסיפתא דשמיא על פי מה שאמרו ז"ל בכל יום ויום בת קול יוצא מהר חורב שובו בנים שוכבים, ואף על גב דאיהו לא חזי מפל מקום מזליה חזי ושומע, ומבאר בספרי יראה דמזה באו לאדם הרהורי תשובה בכל יום ויום.

ואין לה פחות משישראל שלא יבא בקרבו על כל פנים רגע כמימרא הרהורי תשובה, וזהו מהתעוררות של אותו בת קול, אלא שהיירא והתירד לדבר ה' הוא מקים 'אחזתיו ולא ארפנו עד שהביאותיו אל בית אמי ואל חדר הורתי' (שה"ש ג ד) - ומוסיף אמץ ושלמות ורגשי תשובה מוסיפים והולכים בקרבו, מה שאין כן

באיש קל בדעתו אנוניו הם כמשפך שמכניס בזה ומוציא בזה.

והנה בימי התשובה כל שכן דכל אחד ואחד מתעורר טפי, כדכתיב 'דרשו ה' בהמצאו' (ישעיה נה ו) שהשם 'תברך' ממציא עצמו לבעלי תשובה, אלא שהקלים חוזרין לסורם כשיעברו ימי התשובה והייראים מקימים 'אחזתיו ולא ארפנו'.

והנה בשאר ימות השנה הייראים והקלים המה מרחקים זה מזה בתכלית הרחוק ואינו צריך להזהירו כל כך שישמרו לבלתי יורידו אותם ממדרגתם, מה שאין כן בימי התשובה דאז גם הקלים מתעוררים בתשובה, אם כן הם מקרבים זה לזה, ושוב אחר כך כשחוזרים הקלים לסורם צריכים הייראים זהירות לבלתי ירדו גם הם אחרונות - מחמת שהאנשים שהיו עמם עד כה באגדה אחת נסוגו אחר.

וזה הענין עצמו הוא שארע לנח עם דורו. דהנה פתיב 'ויהי הגשם על הארץ' (ו יב) ופרש רש"י 'כשהורידן הורידן ברחמים שמא יחזרו ולבסוף כשלא חזרו נהפך למבול', וכיין שהשם 'תברך' הורידן ברחמים כדי שאם יחזרו בהם יתקבלו בתשובה, אם כן אי אפשר שלא יהא נעשה על ידי זה על כל פנים רגע כמימרא, דלא גרע מבית קול שיוצאת בכל יום ומכרזת שובו בנים. **אלא** שהרשעים הללו לא קימוהו בידם, אבל על כל פנים רגע אחת נכנס הרהור זה בלבם, ובאותו רגע על כל פנים לא היה ההתרחקות וההתנגדות גדול כל כך ביניהם לבין נח הצדיק, ושוב כפשהם נסוגו אחר - גם את נח השיבו אחרונות על רגע כמימרא, ובאותו רגע היה 'מאמין ואינו מאמין' עד שנתחזק באמונתו.

'על זאת יתפלל כל חסיד אליף לעת מצא'

וזה שהתפלל דוד המלך עליו השלום 'על זאת יתפלל כל חסיד אליף לעת מצא' (תהילים לב ו) דזה קאי על זמן התשובה פדאיתא 'דרשו ה' בהמצאו', וקאמר הכתוב 'לעת מצא' צריך שיתפלל 'רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו' - שלא יגיעו הענין שהיה בזמן המבול כמו שארע לנח שעל ידי תשובת הרשעים גרמו לו שנעשה מקטני אמונה על כל פנים האי רגע כמימרא. ואתי שפיר בס"ד:

ייטב לב

רבי יקותיאל יהודה מסיגעט זיע"א
על האדם לשמר את התעוררות הימים
הנוראים

ליבא מידי דלא רמיזא באורייתא, דכתיב בפרשה דילן ויחל נח (ט כ), רצה לומר בהתחלת פרשת נח אז נעשה איש האדמה, הפך מה שהיה בימים נוראים קרוב לשמים ועוסק בדברים אלהיים. וישע כרם - וישת מן היין וישכר, רצה לומר כי הימים ימי כפורי ענבים והכציר, עד שמכח זה נתבלבל דעתו ושכח מה שקבל עליו בימים הקדושים.

וזהו שהעידה תורה על נח, שגם בהיותו איש עוסק בדברים האנושיים היה צדיק תמים. וזה שרמזו נח נח נחא לעילא נחא לתתא, רצה לומר בין בדברים העליונים ובין בדברים התחתונים, שהיה רוח המקום וגם רוח הבריות נוטה הימנו:

תפלה ככונה

תולדות אהרן

רבי אהרן מזיטומיר זיע"א

אמירת שירות ותשבחות עם השרפים והאופנים

כשאדם מתחיל לעבד את הבורא ביראה, אזי מתחילים כל העולמות לעבד הבורא ביראה, לפי שאדם מעורר את החותם שבהם, ולכך כשאדם מתחיל 'ברוך שאמר' עד 'יוצר המאורות', הוא אומר ביחד עם השרפים והאופנים והחיות, ועומד שם ממש באלו עולמות ואומר שירה ביחד עם השרפים והאופנים.

ואיך הוא אדם שוטה כל כך, שעומד באלו עולמות ומחשב חס ושלום מחשבה זרה, ואיך אפשר זאת. מסתמא אין לו יראה, ואומר הדבורים רק על הרגל לשונו, וברדאי אינו עומד שם באלו עולמות, שאמרו חכמים על תפלה (ברכות ו:) 'כרם זלות לבני אדם' דברים שעומדים ברומם של עולם ובני אדם מזלזלים בהם, נמצא בתפלה אדם הולך בכל ההיכלות והפסאות והעולמות, והאיך אפשר להתפלל בלא יראה.

רק שלזה צריך האמונה גדולה, שיראה אינה באה רק מחמת גדל האמונה ושפלות וענוה, וצריך שיהא אדם שפל וענו ביותר, ואז יוכל לבוא לאמונה, ומחמת

במים. אף יש לומר רמז מוסר, וגם פרוש על פסוק (תהלים כג ו) 'אף טוב נחסד ירדפוני כל ימי חיי וגו', על פי ד'מים' הינו תורה כמו שכתוב (ישעיה נה א) 'כל צמא לכו למים' (תענית ז).

והפסוק רוצה לרמז, שאם האדם לומד תורה, אזי כשכא אחר זה להתפלל אזי מקבלים התפלה ועולה למעלה, מפני שתפלה שאחר למוד הוא כדאי בקדשה ובדחילו ורחימא ופרכת לעילא.

וזה שאמר הפסוק ויגברו, הינו פה המתגבר במים הינו תורה, ותרם התבה מעל הארץ הינו שהתבות של התפלה עולה למעלה מן הארץ:

דברי ישראל

רבי ישראל ממז'זיץ זיע"א

מחשבות הפורחות בתפלה ממה שהתעסק קדם התפלה

הנה 'התבה' כבר נודע מספרים הקדושים שהוא מרמז על תבות התפלה, עין שם. ואמר בתוך הבאים אל התבה 'מהעוף למינהו' (ו י ט), יש לרמז על ענין המחשבה הפורחת לו לאדם בתוך תבות התפלה שהוא 'למינהו', הינו ממין הענין שעסק קדם התפלה, אם לטוב אם לרע.

והינו כמו החלום שהוא ממין עניניו ועסקיו ומחשבותיו של אדם שחשב ביום בנודע (ברכות נה:), כך 'מהעוף' הינו המחשבה שפורחת לו לאדם בשעת התפלה הוא 'למינהו', הינו ממין עניניו ועסקיו שעסק בהם קדם התפלה.

הינו אם קדם התפלה עסק בתורה ובעבודה, כך המחשבות שפורחות לו בתוך תבות התפלה הם מחשבות קדושות, ואם קדם התפלה היה משקע בהכלי עולם הזה, כך המחשבות שפורחות לו בתוך תבות התפלה הם מחשבות זרות כנ"ל, והוא בדוק ומנסה וברור למבין.

האדם שאינו ראו מביאין לו מחשבות זרות כדי להוציא מהיכל המלך

והנה איתא בכתר שם טוב (אות שפז) על מה שנאמר בזהר הקדוש (ח"ב רמח:): שדנין את האדם בכל היכל והיכל ומגרשין אותו מהיכל, פרוש פי הדבורים ותבות התפלה נקראים היכלות, והאדם המתפלל והולך מאות לאות ומתבה לתבה הוא הולך מהיכל להיכל, וכשהוא אינו כדאי מגרשין אותו מהיכל, הינו שדורקין לו מחשבה זרה וממילא הוא בחוץ, עין שם ובכתבי תלמידיו ז"ל.

וזהו שנאמר ויבני ארם שהיא התפלה, עוז מלשון עצה, דהינו צריך שיטתה עצתו ומחשבתו ולא תהיה עצתו אלא בעבודת ה' דוקא. וחול הינו מרחיק דברי חל שלא יזכירם בבית הכנסת. ונתר אותיות 'ותגר', שלא יעשה שום תגר ולא ריב בבית הכנסת. וזהו ומש, מלשון הסרה, כמו 'לא ימוש' (יהושע א ח), כלומר דמסיר עצמו מדברי חל וריב ומצה וכיוצא בבית הכנסת, ומתנהג בה כי אם בקדשה:

תורת הרה"ק מלענטשנא

רבי שלמה לייב מלענטשנא זיע"א

על ידי שיתקו עצמו מחטא ועוון תהיה תורתו ותפלתו צלולה

קנים תעשה את התבה וכפרת אתה מבית ומחוץ בפפר (ו יד). ידוע שעקר תכלית עבודת האדם, שתהא תפלתו ותורתו צלולה וברורה, שיהיו התבות מה שיוצא מפיו בעת תורתו ותפלתו מאירים כל כך, עד שיגיע להיכל קן צפור ששם מדור והיכל של משיח צדקנו.

והיאך יוכל לבוא לבחינה ומדרגה זו, שתהא תפלתו ותורתו זכה וברורה כל כך, וזהו וכפרת אתה, הינו על ידי שתקנח את עצמו מכל כלל חטא ועון ומשום זקמא מבית ומחוץ:

מגן אברהם

רבי אברהם מטריסק זיע"א

הלומד תורה בקבלת על קדם התפלה זוכה לתפלה ראויה

על ידי שהאדם עוסק בתורה שבעל פה בקבלת על מלכות שמים קדם התפלה, על ידי זה אחר כך בעת תפלתו, כחו יפה לדבר דבורי תפלה מעמק ונקדת לבבו באמת לפני השם יתברך.

וזה מרמז הכתוב באמרו וילד נח שלשה בנים וגו' (ו י ט), מרמז בראשי תבות של שם ח'ים יפת, שהם אותיות ש"ח, לשון תפלה, הינו שהעסק בתורה שבעל פה מוליד להאדם דבר זה, שיוכל לדבר דבורי תפלה בכונה:

זרע קדש - לקוטי מהר"ם

רבי מנחם מנדל מליסק זיע"א

קבלת התפלה על ידי למוד התורה

ויגברו המים ותרם התבה מעל הארץ (ו יח). יש לדקדק מאי בעי ללמדנו, הלא פשיטא כשהמים רבים הספינה מתרומם

אמונה יבא ליראה, שיראה הוא אותיות ראיה, ורואה באמת עולמות עליונים (פרשת נח):

עטרת ישועה

רבי יהושע מד'יקוב זיע"א

על ידי תפלה בהתלהבות ותשובה וצדקה נצולים מחבלי משיח

בפסוק קץ כל בשר כו' עשה לך תבת עצי גפר כו' (ו יג-יד). הנה הגאלה היה צריך להיות עם חבלי משיח, אבל על ידי מעשים טובים הנכללים בג' אלה, תשובה תפלה וצדקה, אנו מהפכין לטובה להנצל מחבלי משיח.

וזהו מצי כל בשר כו' והנני משחיתם כו', הינו הגאלה צריך להיות בהשחתה ודינים חס ושלום, אבל העצה, עשה לך תבת עצי גפר, נקראת התפלה שמתפלל בלהבת אש, וזהו תבת, הם האותיות והתבות של התפלה, עצי גפר על דרך 'גפרית ומלח שרפה' (דברים כט כב) — רמז להתלהבות התפלה.

קני"ם מספר ר', רומז לצדקה, פי זהו שעור לצדקה עד ר' זהובים ומי שיש לו ר' זהובים אין לו לטל עוד מן הצדקה.

וכפרת אתה מבית ומחוץ בכפר, 'כפר' הוא בסוד 'כפר נא' שאומרים ביום כפור שרומז לתשובה בסוד עולם הבינה, המבאר בספרים אשר עולם הבינה הוא קשר הג' המחבר פתר וחקמה ששם הוא בסוד המאות, והקשר המיוחד ג' בחינות הוא שלש מאות כמספר ש', והוא מספר כפ"ר, עין בדברינו בפרשת ואתחנן. ומרמז בכאן אלו הג', תשובה תפלה וצדקה - שעל ידם תהיה הגאלה בלי חבלי משיח רק בשוכה ונחת:

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

טהרת המחשבה בזמן התפלה וקדשת בית הכנסת

ובני ארם עוז וחול ונתר ומש (י כג). הרמז בזה, שבשעת תפלה צריך שיטתה מחשבתו ויפנה לבו מכל דברים המטרידים אותו, לפי שהתפלה נקראת עבודה שבלב, שנאמר (דברים יא יג) 'ולעבדו בכל לבבכם'. ועוד, צריך שיהג קדשה בבית הכנסת ויחשב שהשכינה שם, ולא ירבה דברי חל בבית הכנסת ולא יריב עם אדם שם.

וכל זה תלוי במה שהוא עוסק קדם התפלה, כנזכר לעיל 'מהעוף למינהו', ואותן הדברים בה' שעומדים להתפלל מתוך דבקות התבה קולטתו, והמשקעים בהכלי עולם הזה ועומדים להתפלל מתוך הכלי עולם הזה מגרשין אותו כנ"ל:

פרשת נח

העם, ועל דרך זה הוא במלכות שמים, שגם קבלת על מלכות שמים שעל ידי הבטול למלך (שבעקרו הוא במלכות בית דוד) הוא באופן שהבטול הוא בעצם מציאותם, **הנה** על דרך זה הוא בפעלת המלכות בעולם, שכאשר מגלים את מלכותו של הקדוש ברוך הוא בעולם, אין זה כדבר נוסף על מציאות הבריאה והעולם, אלא שזהו כל מציאות העולם, שנגרש ונגלה בו הקדוש ברוך הוא מלך העולם. וכמגש בכתוב 'כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים' (ישעיה יא ט), שזהו כל מציאות הארץ, על דרך 'מים לים מכסים', שאין הים דבר בפני עצמו אלא כל מציאות הים הוא מה שהוא מלא מים.

ההוראה המעשית מהנ"ל לעבודת האדם

והנה בענין זה יש הוראה בעבודת האדם (כמו בכל דבר בתורה): ישנה עבודה כמו שהיא מצד האדם, שהאדם (הנבדל) בא למסקנא, שהדרך הרצויה היא לא להגרר אחרי הסביבה ולא להתפעל ממנה, ולעמוד בתקף בעבודתו לקונו, ולפעל בעולם על ידי תורה ויתרה מזו לגלות מלכותו של הקדוש ברוך הוא בעולם.

ועל זה מלמדנו פרוש הזהר, שכל ג' עבודות אלו צריכות להעשות לא (רק) מצד הכרת הנבדל, אלא מצד הבדל, מצד הקדוש ברוך הוא, שזהו בחינת פתח כהנה פתח תורה פתח מלכות, עבודה הבאה למעלה משכל האדם שהוא בראש. וכנ"ל (חלק לה עמ' 21 ואילך):

קנים מעשה את התבה (ו יד)

דברי בינה

רבי יצחק יעקב מביאלא זיע"א

התורה ותפלה הם מקום מנוחת הנפש

מטרת הזמן

ועל דרך זה אפשר לומר 'קנים מעשה את התבה', שתעשה תבות התורה והתפלה מקום מנוחה לנפש, כמו הקן צפור שהוא מקום מנוחה לצפור הנווד כל היום, ומעופף ומבקש מזונו, ובכערב חוזר לקנו לנוח מעמלו.

תבות התפלה בשוה, אלא 'אותן שדבקו במיניהם' הינו הדברים בהקדשה ולא השחיתו דרכם, אזי כשבאים להתפלל התבת התפלה קולטת אותו ונכנס בה, וכשהוא אינו פדאי מגרשין אותו, הינו שזורקין לו מחשבה זרה וממילא הוא בחוץ כנ"ל.

וזהו שפרש רש"י 'אותן שדבקו במיניהם ולא השחיתו דרכם וכו', וכל שהתבה קולטתו הכניס בה. וכתב השפתי תכמים, כלם באו, אף אותם שהשחיתו דרכם, אלא שכל שהתבה קולטתו הכניס בה. **פרוש**, כלם באים להתפלל ומתפללים נסח

נח איש צדיק תמים היה בדרתיו (אבל בדריו אחריו אינו נחשב לכלום כמו דרא דאברהם ודרא דמשה ודרא דדוד, וזהו ח"א ס, א - בתוספתא) (ו ט)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

אברהם משה ודוד היו בחינות 'כתר

כהנה תורה ומלכות' ואלו נח היה רק

בחינת 'כתר שם טוב'

איתא בזהר: אבל בדריו אחריו אינו נחשב לכלום כמו דרא דאברהם ודרא דמשה ודרא דדוד. וכתב אבי אדוני מורי ורבי (בהערותיו לזהר שם), שאברהם משה ודוד הם ג' הכתרים פתח כהנה פתח תורה וכתר מלכות, וממשיך שם, ש'בנת לא היה כל זה, רק פתח שם טוב, שדורותיו היה לו שם טוב, שהוא למטה מכל אלו הג'.

הגדרת 'כתר' כהנה תורה ומלכות -

למעלה מעבודת הנבדל

ויש לומר: התאר ד'כתר כהנה פתח תורה וכתר מלכות, מורה שענינם הוא למעלה מהראש, כמו פתח בפשוטו שהוא למעלה מראשו של האדם, כלומר, דרגת עבודה שאין האדם מגיע לה בכח עצמו ושכלו, אלא היא למעלה הימנו.

ובסגנון אחר: זהו דבר הבא מצד גדרו של הבדל ולא מצד גדרו של הנבדל. לאידך, כשהאדם מכתר בכתר - פתח כהנה פתח תורה וכתר מלכות - אין זה באופן שרוכש דבר חיצוני שהוא דבר נוסף עליו, אלא זה נעשה כל מציאותו (שהוא מכתר בכתר זה).

עבודת נח בהשלמת כונת הבריאה היתה

בבחינת 'חנור' ועבודת אברהם דמשה

ודוד בבחינת 'כתר'

ויש לבאר שזהו החלוק בין עבודת נח בהשלמת כונת הבריאה, דהוי בגדר 'חנור', לעבודות ג' הדורות דאברהם דמשה ודוד, דהוי באופן ד'כתר':

עבודתו של נח ומצבו של העולם לאחר המבול, היו רק כפי שהנבדל יכול להגיע לזה בכחו, ובמילא, הן בעבודתו לעצמו והן בפעלתו בקיום העולם, לא היה בזה יציאה מגדר העולם והבריאה -

הבריאה נשארה בסוגה וגדרה, שאין לה שיכות (גלויה) להבורא. ואלו העבודה בדרא דאברהם דרא דמשה ודרא דדוד היתה באופן דכתר, מצד הקדוש ברוך הוא שלמעלה מהבריאה, ופשוט שאפן עבודת הנבדלים לגבי עבודה הבאה מכח שלמעלה מהבריאה 'אינו נחשב לכלום'.

דורו של נח

הבאור בזה בפריטיות: עבודת ה' דנח היתה קשורה עם אלקות כפי שצמצם עצמו כביכול לפי ערך הבריאה, ולכן פעלה אצלו ובו השגתו בהקדוש ברוך הוא רק שלא יגרר אחר שאר בני אדם בהשקת העולם, הפך ישובו של עולם, ולא למעלה מזה.

דורו של אברהם

מה שאין בן באברהם, אף שהתחלת קרובו להקדוש ברוך הוא היתה על ידי ראיות מעניני הבריאה, היתה הפרתו בהקדוש ברוך הוא (בא) כפי שהוא למעלה מהבריאה, בחינת 'כתר', ולכן הגיע לדרגת מסירת נפש שעושה האמת מפני שהוא אמת.

דורו של משה

ובענין פעלת דרא דמשה שעל ידי התורה, דהינו קיום העולם, הרי התורה קדמה לעולם, והפעלה על ידי התורה מתנית בתנאי (תנאי התנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית אם יקבלו ישראל את התורה מוטב ואם לאו אחזיר אתכם לתהו ובהו), וכל מציאות העולם התהוותה הוא בשביל התורה שנק' ראשית.

דורו של דוד

ולמעלה מזה הוא דרא דדוד - ענין המלכות, גלוי מלכותו של הקדוש ברוך הוא בעולם, שהיתרון בזה על הפעלה בעולם שמצד התורה הוא, שפעלת התורה בעולם אינה שייכת (כל כך) למציאות העולם עצמו, כי התורה נתנה רק לישראל, אלא שעל ידי זה שישאל קבלו את התורה ועל ידי למוד התורה וקיום המצוות דישראל, נפעל גם בעולם; **מה** שאין בן במלכות, הרי כשם שהוא בנוגע למלכותא דארעא, שגדר המלכות הוא שזה נוגע לעצם מציאות

מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו, יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו, כי הא בזה תליא, שאם הוא מתגשם באכילה שלא בדת, הרי זה מונע ממנו את השגות התורה.

והיננו דאמר הכתוב ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו (שמות כד יא), כלומר שאף בשעת אכילה ושתיה צריך לראות אלקות ולא להביט אל האכל כאל דבר גשמי גרידא, משום שבאכילה גופא נרמז חלק מן השם המפורש, כדאיתא בספרים הקדושים דבכל הענינים הגשמיים יש את האותיות ו"ה משם הני"ה ברוך הוא, כגון אכילה, שתיה, חרישה, וריעה, הליכה, שיחה, ובענינים הרוחניים יש את האותיות ו"ה משם הני"ה ברוך הוא, כגון תורה, מצוה, והרמוז בזה, שכל הענינים הגשמיים לא נבראו אלא לצורך תורה ומצוה, וכאשר האדם משתמש בהם באופן הנאות אז נשלם השם המפורש הני"ה ברוך הוא וכו'.

דור המבול הפכו הצורה לחמר | השחיתו

כל חלקי הבריאה

והנה בדור המבול פתב ויבא אלקים את הארץ והנה נשחתה, כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ (לעיל ו יב), ובגדל רשעותם הפכו את הסדר הראוי, כי מן הראוי להפך חמר לצורה ולהעלות אף את הענינים הגשמיים אל הקדושה, והם בגדל רעתם לא די שלא הפכו חמר לצורה, אלא עוד גרמו להפך צורה לחמר. **שהרי** נודע שכל חלק מחלקי הבריאה, דומם צומח חי ומדבר, יש תפקיד מסים שעליו לעשותו, ובכל חלקי הבריאה יש ניצוצות קדושים המתיים ומקימים את הנבראים, וכל נברא יכול להשלים את תפקידו אשר למענו נברא, בכח הניצוץ הקדוש המתינהו.

ואנשי דור המבול גרמו במעשיהם המקלקלים השחתה לכל חלקי הבריאה, כי אף בעלי חיים השחיתו את דרכם כדאיתא ברש"י על הכתוב כי השחית כל בשר את דרכו, וכן איתא במדרש (ראה תנחומא שם).

אמנם לא רק החי השחית את דרכו, אלא אף הדומם, כדכתיב ויבא אלקים את הארץ והנה נשחתה, רצה לומר שאף הארץ שהיא דומם גם היא השחיתה את דרכה. והשחתת הבריאה גרמה שהניצוצות הקדושים הנמצאים בתוך הבריאה נפלו בשבי הקלפה והטמאה, ונמצא שאף החלק הרוחני שבבריאה נהפך הודו למשחית, וכל זה גרמו אנשי הדור ההוא ברב רעתם, ולפיכך הביא הקדוש ברוך הוא את המבול הנורא על הארץ.

הדיוקים בלשון הפסוק

יש לדיק בלשון הכתוב, למה האריך לומר מכל מאכל אשר יאכל, לכאורה לא היה צריך לומר אלא קח לך מכל מאכל. וגם, בסיפא דקרא אמר והיה לך ולחם לאכלה, הרי לכל לומר בקצור והיה לכם לאכלה.

עבודת האכילה כראוי - מתנאי קיום העולם ותקונו

ונראה בבאור פנות הכתוב, דהנה נודע למשגב גדל העבודה - עבודת הקדש, המטלת על האדם בעת גשתו אל האכל, שיהא מתקדש באכילתו לכל ינטה אחר תאוות הגוף, וכל פנות אכילתו תהיה רק לשם שמים.

ובאור ענין העבודה הזאת באופן כללי הוא, דהנה אף שלענין בשר המאכלים נראים כגשמיים בתכלית הגשמיות, אמנם אליבא דאמת יש בתוך המאכלים כחות רוחניים עליונים, כדאיתא במגן אברהם (או"ח ו ס"ק ד) בשם ספר הפונות, שהנשמה נהנית מרוחניות המאכל, והגוף נהנה מגשמיות המאכל.

ובמחצית השקל (שם) הביא מה שכתב האר"י ז"ל לפרש בזה מאמר הכתוב כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי אם על כל מוצא פי ה' יחיה האדם (דברים א, ח), פרוש, שהחיות של האדם אינה על הלחם הגשמי בלבד, אלא אף על החלק הרוחני הטמון בתוך המאכלים, והוא הנקרא פי ה'.

וכשם שהגוף מקבל חיותו מגשמיות המאכלים, כך הנשמה מקבלת חיותה מרוחניות המאכלים. וכאשר האדם מקדש את עצמו בשעת האכילה, שלא לאכל לשם הנאת הגוף אלא לשם שמים, ושלחנו הוא השלחן אשר לפני ה' (יחזקאל מא כב), אז הוא זוכה על ידי הברכות והאכילה להעלות את הניצוצות הקדושות הנמצאים במאכלים, ולתקן את הנשמות שנתגלגלו בתוך המאכלים.

הפיכת החמר לצורה

וזהו ענין הפוך חמר לצורה, שאף החלקים הגשמיים מתעלים אל הקדושה, על ידי שמשתמשים בהם באופן הראוי. אף כאשר האדם אינו משפיל קדש את עצמו בשעת האכילה, אז לא די לו שאינו מעלה ומתקן את מה שצריך לתקן באכילה, אלא שאף הוא עצמו מתגשם על ידי אכילתו, וזה גורם לו שלא יוכל להשיג השגות ברוחניות.

ולפיכך אמרו במדרש (מובא בתוס' בכתובות דף קד. ד"ה לא נהנת) עד שהאדם

כמו כן צריך האדם להחשיב תבת התורה הקדושה, ולירע באמת שהם מקום מנוחה לנפשו העגיפה מטרדת הזמן, וברב רחמיו וחסדיו נתן לנו מקום לנוח את נפשנו.

וכמו הצפור שמח בראותו מקום חנייתו, כמו כן ישמח האדם כשבא לו הזמן והמקום שיוכל לשפך שיחו לפניו יתברך, ויהיה מקום חנייתו במקור שלמות המנוחה, שהוא תבות התורה הקדושה ותבות התפלה. וזהו קנים תעשה את התבה, שיהיו חשוכים ויקרים אצלך דבורי תורה ותפלה, כמו הן להצפור (עמ' נא):

וזה אשר תעשה אתה שלש מאות אמה ארך התבה חמשים אמה רחבה ושלשים אמה קומתה (ו טו)

נעם אליעזר

רבי אליעזר זוסיא מסקולען זיע"א

נכתב הלמוד לדבר בלשון נקיה בענין תבת נח כי מדותיה רומזים על הלשון

מובא בספר הקדוש עבודת ישראל (פרשת נח) ובספר הקדוש דברי שמואל (פרשת נח) בשם הרב המגיד הגדול ממעורר ש"ע זי"ע ועכ"ל, שמדות התבה שצנה השם יתברך לנח, שלש מאות (ש"ן) אמה ארך התבה, חמשים (נ"ן) אמה רחבה, ושלשים (ל"ט) אמה קומתה, מרמז על לש"ן, ויעין שם מה שהסבירו שכיכות מדות התבה לרמז על הלשון [וכו'].

ועל פי זה עלתה בדעתי העניה לפרש בס"ד מאמר רבי יהושע בן לוי בריש פסחים (א) לעולם אל יוציא אדם דבר מגנה מפיו שהרי עקם הכתוב שמנה אותיות וכו' שנאמר מן הבהמה שהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה, ופרש רש"י ז"ל, ואף על גב דבאורייתא כתיב טמא, שני אורחיה בחד דוכתא ללמדך לחזר על לשון נקיה.

ויש לדקדק למה דוקא בפרשה זו שני אורחא ללמד לחזר על לשון נקיה ושלא להוציא דבר מגנה מפיו. ועל פי דברינו הנזכרים יתקן היטב, כי הרי כל ענין מדות התבה מורים על שמירת הלשון כנ"ל, ושפיר שיה' למוד מדה זו כאן דיקא:

ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל ואספת אליה והיה לך ולחם לאכלה (ו כא)

באר יעקב

רבי יעקב ישיב בער מנדבורנא זיע"א

עצת ה' שילמד נח את הדורות הבאים
הנהגה ראויה בעניינים הגשמיים

אָמנם הקדוש ברוך הוא החפץ בקיום העולם ולא בהשחתתו, רצה שהדור שיקום אחר המבול ידע את הדרך הראויה אשר על ידה יזכו להתקיים בעולם, ולפיכך צוה את נח שילמד את הדור הקדש ארחות חיים, שיהיו מעלים אף את החלקים הגשמיים אל הקדשה על ידי ההנהגה הראויה בעניינים הגשמיים, ועל ידי כן יהיה קיום לעולם.

וזהו שאמר לנח ואתה חח לך מפל מאכל אשר יאכל, לשון עתיד, שידעו בכל הדורות הבאים איך להתנהג בעבודת האכילה, והיה לך ולהם לאכלה, שכל הדורות הבאים יהיה להם דעת איך לערוך את סדר העבודה באכילה, ובהו ביאו את העולם אל תקונו השלם:

ויעש נח ככל אשר צוה אותו אלהים כן עשה (ויעש נח, זה בנין התבה, רש"י) (ו כב)

תורת חיים

רבי חיים מקוסוב זיע"א

הכנה לתורה ותפלה ולמצוה ולנטיעה
לצדיק בדחילו ורחימו

ויעש נח ככל אשר צוה וכו', ופרש רש"י זה בנין התבה. נראה לבאר, דאיתא במשנה דאבות (פ"ה מ"ד) הולך ואינו עושה שכר הליכה בידו וכו', לכאורה קשה למה לא יתן לו שכר בעושה מצוה, כי חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשה הוי כאלו עשה, ומסתמא היה גם כן איזה אנס שהולך ואינו עושה.

ונראה שפך הוא, אם הולך לבית המדרש ללמד או להתפלל בדחילו ורחימו ברעותא דלבא או נסיעה לצדיקים וכו' ונאנס חס ושלום ולא למד או לא התפלל, בודאי ינתן לו שכר כאלו עשה כל המצוה, כי מחשבה טובה הוי מעשה.

אבל אם חס ושלום אינו הולך בדחילו ורחימו באהבת השם יתברך, רק מצות אנשים מלמדה שהולך לבית המדרש, זה נקרא 'הולך ואינו עושה' שום עשיה עם הליכה זו, כי הוא מצות אנשים מלמדה. אף על פי כן אין הקדוש ברוך הוא מקפח שכרו ונותן לו שכר הליכה לבד.

ואם 'עושה ואינו הולך', הינו שלומד או עושה מצוה או מתפלל בלא דחילו ורחימו, אינו הוא 'עושה ואינו הולך', כי צריך האדם לילך במצות השם ובקלמוד

התורה מדרגא לדרגא, ולזה נקראים צדיקים הולכים.

ובנין התבה נקרא הכנה על המצוה, ואחר כך כשעושה המצוה נקרא ביאתו לתבה, כי תבה בחינת מלכות. ולזה מעיר הכתוב על נח איש צדיק ויעש נח - זה בנין התבה, כי היה לו הכנה אל המצוה בדחילו ורחימו, וזה נקרא עשיה ממש אף אם לא בא עדן ולא למד או לא התפלל. ואחר כך בביאתו נכתב גם כן 'ויעש' כי הפל הוא בכלל הולך ועושה כנ"ל:

וידבר אלקים אל נח לאמר צא מן התבה (דבר אחר, 'צא מן התבה', כתיב 'אם רוח המושל תעלה עליך מקומך אל תנח' (קהלת י ד), מדבר בנח, אמר נח כשם שלא נכנסתי בתבה אלא ברשות כך אין אני יוצא אלא ברשות, 'בא אל התבה' ו'בא נח', 'צא מן התבה' ו'יצא נח', ב"ר נח לד ד) (ח טו)

דברי אבי"ב

רבי יעקב אריה מנדזימין זיע"א

נח השכיל להבין שהטבע הוא גם כן
נש ויש להתנהג ביבשה כמו בים

מדרש: כשם שנכנסתי ברשות כך לא יצאתי רק ברשות, 'אם רוח המושל יעלה עליך מקומך אל תנח וכו'.' פרוש כמו שכתב בעצם אלימלך (לקוטי שושנה) 'ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים' (שמות יד כט), פרוש אף שהם ביבשה הוא להם כמו שהיו הולכין בתוך הים, כמו שבתוך הים שרואה נפלאות ויש לו יראה שהולך במקום סכנה, כך יודעים אף שהם במקום יבשה שהיבשה עומד גם כן על ימים 'כי הוא על ימים' (סדרה' (תהלים כד ב).

ונח גם כן, שהיה כל השנה על כל העולם מלא מים, והוא היה בתבה קטנה והיה צף על פני המים, והיה רואה שאין זה טבע כלל, רק בכת אלקים אני צף על פני המים ונצל. ונכנס דבר זה בלבו לידע גם כן ביבשה שהוא גם כן רק על פי גס, כי יבשה עומד על ימים, ועוד כל פעם שהשם יתברך רוצה בעת שינראה אנשים חוטאים יכול להפיל היבשה לתוך המים, ולכך נרא (להיות ו) לילך ליבשה, שהיה נרא להיות ביבשה כמו שירא להיות במים.

וזה הוא אף אם רוח המושל יעלה עליך - שרואה אתה יבשה, אין אתה צריך להיות בוטח בזה, כמו שאם

היית במים היית מתנרא והולך לתבה, כך אם אתה ביבשה אתה צריך להיות נרא, ודו"ק:

וירח ה' את ריח הניחח ויאמר ה' אל לבו לא אסף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעריו ולא אסף עוד להכות את כל חי באשר עשיתי (ח כא)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

כמו שבתחלת הבריאה שתף הקדוש
ברוך הוא מדת הרחמים על החוטאים,
כן יהיה לעולם

בפסוק ולא אסף עוד להכות את כל חי באשר עשיתי. 'באשר' דיקא, נראה על פי מאמר הזהר (ח"א טט:) בשעת בריאה אמרה מדת הדין רבוננו של עולם האי בר נש זמין למחטי קמך אמר הקדוש ברוך הוא וכי למגנא אתקרינא 'רחום וחנון'.

נמצא עקר בריאת העולם היה על ידי שיתנהג במדת הרחמים, וכן אמרו במדרש (ב"ר ח ד, יב טו) בבריאת העולם שתף הקדוש ברוך הוא מדת הרחמים, וזהו באשר עשיתי באשר עשיתי בבריאת העולם להתנהג במדת הרחמים כן יהיה, ואם כן מהאי טעמא לא אסף להכות כל חי, וזהו לא אסף כו' באשר עשיתי הגם שמרגיזין קדמי אתנהג במדת 'רחום וחנון' באשר היה בבריאה על תנאי זה, והבן:

ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ (ב ט)

דברי ישראל

רבי ישראל ממודז'ין זיע"א

ראשית עסק התורה הוא יראת שמים

או יאמר 'ומוראכם' הינו מורא שמים כנ"ל, 'וחתכם' פרושו מלשון חתך. והינו כמו בעשיית המלבוש, ראשית המלאכה הוא החתך [השניט], והוא עקר תקון המלבוש, אם החתך הוא כראוי במדה ומכון כך הוא המלבוש עליו יפה ומכון כפידוע.

וכמו כן הוא בלבושי אוריתא, ראשית עסק התורה הוא החתך [השניט], הינו כמו דאמרי אינשי 'ער האט אשניט בלמוד', ומה הוא החתך של התורה שהוא הראשית, הוא מדת היראה, כמו שנאמר 'ראשית חכמה יראת ה'' (תהלים קיא י), והוא העקר בעסק התורה, שאם אין יראה אין חכמה כפידוע (אבות פ"ג מ"ו).

ישמח ישראל

רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א

חזק במדת הבטחון בכל מצב בו האדם מצוי

ומדת הבטחון הוא התחזקות לנפש הישראלית, כמאמר הכתוב (משלי כט כה) 'ובוטח בה' ישגב', והוא רפואת תעלה לנפש הישראלית, אף אם יודע האדם בעצמו שמכף רגלו ועד ראשו אין בו מתם, ומלכלך ומטנף בכל מיני טנופים, ואיך יבוא אל שער המלך בלבוש שק, אף על פי כן יחזק את עצמו, ויבטח באביו שפשמים החי וקנים כי אין חקר לגדלתו, ויהיה נחשב לפני הקדוש ברוך הוא כאלו היה מקים המצוה בנעת השלמות ובפגנות הראויות לה, וכאלו היה מיחד היחודים כראוי וכנכון.

הבוטח בה' כאלו קים את המצוות בשלמות

וזה 'בטח בה' ועשה טוב' (תהלים לו א), 'טוב' הוא שם הדעת שבגימטריא 'טוב' פונדע, רצה לומר הבוטח בה' שמקנים ועושה המצוות מצד גזרת הבורא ברוך הוא אף שאיננו יודע מה נחשב כאלו היה עושה ומקנים המצוה בגדל הדעת והיה מיחד כל היחודים כראוי וכנכון.

'אמונתה בלילות'

וזה 'להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות' (תהלים צב א), על ידי אמונתו החזקה בזמן החשכות, הינו בעת שנחשף לו אור הדעת ואין נגה לו, שמצדו אין לו כלל, רק שמאמין באמונה שלמה ותמה, ובוטח בה' ובישועתו בבטחון חזק ואמין, וזכה 'להגיד בבקר חסדך' להמשיך אור הדעת, ושנתפח עיניו לראות, וכאור בקר יורח אור.

'שכן ארץ ורעה אמונה'

וכל מקום שהאדם הוא ביותר בחשכת הדעת ובעמק הארץ, נחויץ יותר לחזק עצמו באמונה שלמה, כמאמר הכתוב (תהלים לו א) 'שכן ארץ ורעה אמונה', מי ששוכן בארץ יותר ורעה אמונה - צריך ביותר לחבר ולדבק עצמו באמונה, ונפשי כעפר לכל תהיה פתח לבי בתורתך, וממשיך בזה כל טוב סלה, שאמונה היא המשכה, כטעם 'ויהי אמן' (אסתר ב ט) פונדע.

ומזה יראה כל האדם, שעצתו אמונה להעלות ארוכה ומרפא לנכאי רוחו ושכרון לבו אם משים אל לבו גדל שפלות ערפו, להאמין ולבטח בחסדי השם יתברך המרבים, ובאביו שפשמים החי וקנים, ויזכה לתשובה שלמה, ולהמתיק כל הדינים השורים עליו לרחמים וחסדים (פרשת נח אות

:י

והנה כפתורים יש בה אותיות 'כופרים', ועוד תי"ו רומז לתורה, לומר שכופרים בתורה. ועוד, כל השמות הללו של בני מצרים מסימים ב'מי', לומר שבעלי הלשון כופרים בה' ואומרים 'מי אדון לנו'.

חזק ונרתחזק •

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

אין לאדם לדון את עצמו לחובה, כי גם את מקום עצמו אינו יודע

צריכין לדון גם את עצמו לכף זכות, אף על פי שהוא יודע מכאובי נפשו ורבויו פשעיו כי עצמו מספר וכו' רחמנא לצלן, אף על פי כן צריך לקים גם בעצמו אל תדין עד שתגיע למקומך כמו שצריכין לקים בחרבו אל תדין וכו' (אבות פ"ב מ"ד).

כי בודאי גם מקום עצמו אינו יודע, כי בודאי אינו יודע מאיזה מקום נמשך וכל מה שעברו עליו בכל הגלגולים, ומאיזה מקום נמשכין עליו היצרין רעים והמחשבות רעות שלו וכו' וכו'. על כן אסור ליאש את עצמו לעולם, באשר הזהירו אדמו"ר ז"ל כמה פעמים בלי שעור.

כי צריכין לקים גם בעצמו 'אל תהי בז לכל אדם' (שם פ"ד מ"א) שלא לעבר על אסור שפיכות דמים חס ושלום, כמבאר שם בהתורה הנ"ל שהאסור אל תהי בז לכל אדם הוא אסור שפיכות דמים, עין שם.

על כן גם לבזות את עצמו ביותר עד שיוכל לפל על ידי זה חס ושלום, הוא בודאי אסור חמור, כי הוא אסור שפיכות דמים שאסור גם בעצמו, כמו שכתוב 'שופך דם האדם וכו' ואף את דמכם לנפשותיכם' (ט ה-ו) ודרשו רבותינו זכרונם לברכה ומובא בפרוש רש"י לרבות השופך דם עצמו.

כי צריכין לדון את עצמו לכף זכות, כמבאר בהתורה אומרה לאלקי בעודי (בסימן רפב). כי מי יודע את מקומו. והעקר שלא יתיאש את עצמו מן הצעקה לעולם (הלכות ערלה ה"ד אות טו):

וזהו שרמז 'ומוראכם ותתכם', רצה לומר ומוראכם הינו יראת שמים, הוא חתכם, הינו התחד של התורה מה דאמרי אינשי פנ"ל, והבן:

ומצרים ילד את לודים ואת ענמים ואת להבים ואת נפתחים. ואת פתרסים ואת כסלחים אשר יצאו משם פלשתים ואת כפתרים (י יג-יד)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

לשון הרע מטיל שנאה בין רעים אהובים

כבר כתבנו (פסוק ו) כי ומצרים גימטריא 'לשון', רומז למשנן בחרב לשונו ומדבר לשון הרע ומוציא שם רע ולשונו תדבר און ומרמה תמיר. והנה בעל הלשון בלשונו הרע מוליך רכיל ומטיל שנאה אפלו בין אחים ורעים, עד שבלשונו הרע מפריד איש מעל רעהו.

וזהו ומצרים, הוא בעל הלשון, בוא וראה תולדות מעשיו הרעים, ילד את לודים ואת ענמים, לודים מלשון לדה, וענמים מלשון נעמים, כלומר, אפלו בני אדם שמיום שנולדו הם נעמים אהובים ומדבקים באהבה ורעות, בא בעל הלשון ונתן ביניהם להבי המחלקת עד שהפרידם איש מעל אחיו.

וזהו ואת להבים ואת נפתחים, דהינו נתן ביניהם אש להבות עד שהפתיהם והפרידם איש מעל אחיו. ואומרו נפתחים, כלומר תחת אשר היו סתומים ומחבירים באהבה ורעות וזר לא יקרב אליהם, בא בעל הלשון ופרץ סתמיהם ועשאם פתוחים, כל הרוצה לפגם הרי הפתח פתוח:

בעל הלשון מדבר רעה גם על מי שמטיב לו

ואת פתרסים וגו', הפנה, דבעל הלשון כיון שסורו רע, אפלו מי שעושה לו טובה ומאכילו ומשקהו, מדבר עליו רעה ומסורו ונלחם עמו. וזהו ואת פתרסים, קרי בה 'פת ימסר', כלומר, אפלו מי שאוכל פתו מוסרו ומפסידו. ואת כסלחים, קרי בה 'כוס ילחם', אפלו מי ששותה כוסו נלחם עמו.

והנה בעל הלשון על ידי לשונו שמטיל שנאה בין איש לרעהו מביא אותם לידי שפיכות דמים, וזהו אשר יצאו משם פלשתים, פלשתים גימטריא 'שפיכות דם'. ואת כפתרים מלשון כפירה, לומר לך דבעל הלשון כופר בעקר, כמו שנאמר (תהלים יב ה) 'אשר אמרו ללשוננו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו'.

אוצרות גאוני הדורות

מי שמורה בני אדם על הדרך הטובה ומנשר את הרשעים ומחזירם למוטב, שזכותיו כפלים נכפלים בעבור זכותיו. וזה שאמרו חז"ל אומרים 'ואלו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכולם', וזוהי לומר אף שהוא תמים ושלם במעשיו, מכל מקום אינו נחשבים לגבי מעלות אברהם אבינו ע"ה שזכותיו כפולות וכנ"ל.

ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם (י א)

פתנות אור

רבי מאיר אייזנשטאט זצ"ל

מאסור גזל מוכח שנצטוו בני נח על שבע מצות בני נח

ופרש רש"י לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל. ובימי חרפי אמרתי כן, דאיתא בגמרא פרק ד' מיתות (סנהדרין נ:), 'לפינן ז' מצות שנצטוו עליהם בני נח, דכתיב 'ויצו ה' אלהים על האדם על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל', 'ויצו' אלו הדינים, 'ה' זו ברכת השם, 'אלהים' זו עבודה זרה, 'על האדם' זו שפיכת דמים, 'לאמר' זו גילוי עריות, 'מכל עץ הגן' ולא גזל, 'אכל תאכל' ולא אבר מן החי.

וראיתי בספר קנה חכמה, שדור המבול היה להם תרועה שהיו יכולים לומר לאדם צוית ולא לנו לדורות הבאים, ואם כן לא היה יכול לענש אותם על שעברו על שבע מצות בני נח. אבל באמת פשיטה דקרא מירי אף לדורות, וכל מה שאסור אדם, נאסר גם לדורות הבאים.

ואני אמרתי דמגזל הוכחה גדולה שגם לדורות הבאים צוה, דרש"י פרש ריש ויקרא 'אדם פי יקריב מקם', אדם למה נאמר, מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל שכל העולם היה שלו, אף אתם לא תקריבו מן הגזל. ולפי זה אי אפשר לומר דלאדם לבד נאמר אזהרת שבע מצות, דהא גזל לא שייך גבי אדם, ועל כרחק קאי על הדורות הבאים.

ואם כן נחת דעל שאר עבירות עבודה זרה וגילוי עריות היה להם פרקליט להפוך בזכותם, שלא נצטוו אלא לאדם ולא להם, אבל על הגזל אי אפשר לומר דבר זה, דהא לאדם לא שייך להזהיר על הגזל, ועל כרחק לדורות נאמר, ואם כן עקר גזר דין שלהם לחיובם היה בשביל גזל.

כראוי, וזה היה אחר שגלה לו הקב"ה שברצונו להביא מבול לעולם ולא התפלל בעדם, אבל קדם לזה באמת היה צדיק תמים כמובן, ואתי שפיר.

פרי צדיק

רבי מאיר אברהם מטשטאט זצ"ל
מעלת המזכה את הרבים ומחזירם למוטב

ברש"י ד"ה בדורותיו, יש מרבותינו דורשין אותו לשבח, כל שכן שאלו היה בדור צדיקים היה צדיק, ויש אומרים אלו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכולם, ע"כ. והקשו המפרשים, א. למה דורשין אותו לגנות, כיון שיש לדרוש לשבח מהיכא תיתי נדייני לכך חובה. ועוד הלא הפתוח קורא אותו 'צדיק תמים', דהינו שלא היה חסר כלום, ואם כן היש אומרים שדורו של אברהם אינו נחשב לכולם הרי אינו שלם, ואמאי קורא אותו 'תמים'.

ואפשר לומר על פי מה דאיתא במפרשים, שפרשו את האלהים התהלך נח, פי הוא ירא להתערב עם בני אדם שדורו, והיה מתבודד במקום אשר אין שם כי אם האלהים לבדו, שלא ילמד איזה ממעשיהם הרעים, וזה שאמר 'את האלהים התהלך נח', שעקר הליכתו לא היה כי אם את האלהים וצריך לומר אף שמצוה רבה הוא להשיב רבים מעון ולהחזירם למוטב כדאיתא בכל הספרים הקדושים, מכל מקום נח ידע בעצמו שלגבי בני דורו יצא שכוונו בהפסדו אם יעסק בדבר זה.

אמנם באברהם מצאנו פתוח (לקמן יב ה) 'ואת הנפש אשר עשו בחרן', שגיר את האנשים והחזירן למוטב, וכדאיתא בספרים מזה, והשתא יש לומר שמזה הוכיחו עצמם חז"ל אומרים שדורותיו לגנאי הוא, שלא היה במדרגת כל כך כמו אברהם. ואם כן גם קושא השניה נמי לא קשה, דודאי מצד עצמותו היה תמים ולא חסר כלום ממדות ומעשים טובים, רק שמצוה הגדולה הלזו להחזיר אחרים למוטב לא היה יכול לקדם מכת פחיתות בני דורו, לא מפחיתות עצמו כנ"ל.

אמנם איתא בחובת הלבבות (שער אהבת ה' פ"ו), שכל הזכיות והצדקות והמעשים טובים של הצדיק המעלה והשלם, אפלו אם יהיה קרוב למלאכים הקדושים במעשים טובים, אף על פי כן אינו כזכיות

אלה תולדת נח (ו ט)

בני דוד

רבי דוד דב בעריש מייזליש זצ"ל

ההולך בטל נכשל בעון לשון הרע

נראה לפרש על פי דברי זקני המגלה עמקות ז"ל לפרש הפסוק (דברים א) 'אלה הדברים אשר דבר משה אל כל בני ישראל, דאמרו חז"ל (כ"ב קסה) רבן בגזל ומעוטן בעריות והכל בלשון הרע, ופריך הכל קא סלקא דעתך, ומשני באבק לשון הרע, וראשי תבות 'אלה' הוא אבק לשון הרע, וזהו פרושו 'אלה' אבק לשון הרע 'הדברים אשר דבר משה' בתוכה 'אל כל בני ישראל' שנכשלים בזה, עכדה"ק. **והנה** אמרו חז"ל (אבות פ"ב מ"ב) טוב תורה עם דרך ארץ שגיגית שניהם משפחת עון, ואיתא בקדמונים דהינו עון לשון הרע, דאם נח מעבודתו שאינו עוסק בתורה ולא במלאכה גורם שידבר לשון הרע. וזהו פרוש אלה הינו אבק לשון הרע, תולדת הוא תולדת נח, על ידי שנה ואינו יגע ועמל לא בתורה ולא בדרך ארץ.

נח איש צדיק תמים היה בדרתיו (ו ט)

ים של יהודה

רבי יהודה אלטמאן זצ"ל

חסרון בתמימות מפתא מניעת התפלה

ולקמן (ו א) פתיב 'פי אתך ראיתי צדיק לפני בדור הזה', ונראה כי מבאר במדרש (ילקוט חזק ערך נח בשם הוהר חדש), ששיצא נח מן התבה וראה שהעולם חרוב התחיל לבכות, ואמר רבונו של עולם נקראת רחום והיה לך לרחם על בניך, השיבו הקב"ה עכשו אתה מבקש רחמים, כשאמרתי לך 'קץ כל בשר' לא עשיתי כל העכוב אלא כדי שתתפלל, היית מתפלל הייתי מבטל הגזרה, אבל אתה לא כן עשית, אלא כשראית שאתה תהיה נצול לא אכפת לך וכו', כיון שראה נח שהוא הגורם, מיד הקריב קרבנות לכפר על חטאיו וכו', ע"כ.

והנה לפי זה נראה שחסרון הוא לאיש צדיק כנח שלא התפלל על בני דורו כלל, ולא עשה כאשר עשה אברהם ע"ה בעת שאמר לו הקב"ה ענין הפיכת סדום, או כמשה בעבור ישראל, ועל כן אם שנח צדיק היה, אבל לא צדיק תמים

חריפותו וכבודותו, שחלק הכבודות נשקעה בתוהו רבה והמים נודדו למעלה מעט מעט, אז נשקעה התבה בתוך המים י"א אמה.

כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו (ו כב)

פני יוסף

רבי ישעיה יוסף פונטרמולי זצ"ל

כל שהיה חטמו בתוך התבה נצול אף שגופו עמד מבחוץ

הפסוק הזה נראה כלו מיתר, שהרי אמר 'ויגוע כל בשר' וכו'. ואפשר על פי מה שאמרו בפרק פרת חטאת (זכחים קיג:), בשלמא לרבי יוחנן דאמר לא ירד מבול לארץ ישראל הינו דקם אורזילא דרימא התם (פרוש גוריו של ראם), אלא לריש לקיש אורזילא דרימא היכן קם [וכו:], אלא חטמו הכנים לתבה, עד כאן.

והשתא אפשר שהיו פונת הכתוב הנזכר, להשמיענו דלא תידוק מדאמר 'ויגוע כל בשר' וכו' דהינו שכל אותם שהיו חוץ לתבה מתו, ולא נצולו אלא אותם שהיו בתוך התבה, אם כן גילף מנה דהראם שהיה חוץ לתבה גם הוא גוע בכלל אנשי המבול. אמנם כבר כתבנו כי חטמו היתה תוף התבה שיוכל להנשים בתוכה ולקח נצול.

להכי דק נקאמר כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו, כלומר אותם אשר נשמת רוח חיים שבאפיהם היו בחרבה הוא שמתו, אבל אותם אשר רוח חיים שבאפיו היה תוף התבה דהינו הראם, נצול עם אנשי התבה הגם שגופו היה חוץ לתבה.

ויהי מקץ ארבעים יום ויפתח נח את חלון התבה אשר עשה (ח ט)

אמרי שפר

רבי שלמה קלוגר זצ"ל

עשית החלון על ידי נח מעצמו ומדעתו

וכתב רש"י דאין זה הפתח רק החלון. ולכאורה תקשה תניח למאן דאמר דצהר הינו חלון, אף למאן דאמר צהר הינו אבן טוב האף פרש כאן מה שכתוב 'את החלון אשר עשה' משמע שעשה החלון ממש.

אך נראה הכונה, דאדרבא אתי שפיר בזה מה שכתוב 'אשר עשה', דלכאורה הוא שפת יתר, דפשיטא שהוא

והינו שהמלאכים הביאום והביאו מזונותם עמהם. ולכן אמר ואתה חח לך כלומר הממנים הביאו מזונות לבעלי חיים, ואתה תקח לעצמך.

ויאמר ה' לנח בא אתה וכל ביתך אל התבה כי אתך ראיתי צדיק לפני בדור הזה (ו כ)

בנין אריאל

רבי שאול לוונשטאם זצ"ל

בעת הצוי על עשית התבה לא היה

נח צדיק יחיד בדורו

לשון זה היה ראוי שיאמרנו בתחלה בשצוהו על מעשה התבה, כי אז אמר לו 'ובאת אל התבה' וגו'. ויש לומר לפי שבשעת הצויה על התבה היה מתושלח עודנו חי, אבל בהגיע ימי המבול אז מת מתושלח, ובשביל אכלו נתעכב המבול (כ"ד לב ט). אז אמר הקב"ה לנח כי אתך לבד ראיתי צדיק בדור הזה, לפי שמתושלח איננו כי לקח אותו אלהים. מבני הגדול נר"ו.

ויגברו המים וירבו מאד על הארץ ותלף התבה על פני המים (ו יח)

חדושי מהרי"ל דיסקין

רבי משה יהושע יהודה ליב דיסקין זצ"ל

בארבעים ימי המבול לא שקעה התבה

כלל בתוך המים

אפשר לומר דויגברו המים הפונה פעין ההיא דבבא בתרא (עג:) כי רדיפו מ"א, ועין שם ברש"י דמשום חריפות הנהר וכבודות המים לא מטא עד קרקעית המים. הקא נמי מה שגאמר ומים גברו מאד מאד, רוצה לומר שהיו כבדים מאד לכן ותלף התבה על פני המים, וזה היה בזמן הארבעים יום, דהינו מי"ז חשון עד כ"ז כסלו לדעת רבי אליעזר, שהמטיר ה' גפרית ומלח מן השמים (כמבואר במדרשי חז"ל), קאמר הכתוב ויגברו המים וירבו מאד, דהינו שנתרבו בכמותם ונתגברו בכבדותם נגד כל משא, ולכן ותלף התבה על פני המים רצה לומר מלמעלה על גבי המים שלא נשקעה התבה, והיה נראה כמעט כל שולי התבה מעל גבי המים מפני תגברת המים וכבדותם, שלא הניחו את התבה להיות שקוע בתוכם כלל.

והא דאמרין שהתבה היתה שקועה בתוף המים י"א אמה, הינו אחר שנח המבול והגשם מנעפו, ולמקצה חמשים ומאת יום אחר שהמים היה מפיג מעט

עשה לך תבת עצי גפר קנים תעשה את התבה וכפרת אתה מבית ומחוץ בכפר (ו יד)

ויאמר שאול

רבי שאול נחמיאש זצ"ל

זכור הגוף מזהמת העונות

אפשר רמז שצריך האדם לעשות עצמו תבה של עצי גפר, שהם התורה והמצוות שנקראים עצים של אש הקדשה, שישרפו יצר הרע שנקרא 'זפת' שריחו רע. ורצונו לומר עצי שישרפו גפר. גם 'גפר' אותיות פגר, שהוא יצר הרע שהוא פגר. או רצונו לומר 'עצי' שיהיו 'פגר', שהוא הגוף שנקרא פגרים מתים, וכמו 'ופגריכם אתם' יפלו במדבר הזה (במדבר יד לב).

קנים, רצונו לומר חבילות חבילות של מצות, תעשה את התבה, שהוא הגוף שנקרא 'תבה' אם צדיק לשכן בו השכינה. או רצונו לומר 'קנים' שיעלה במדרגות לקנות לו נפש ואחריה הרוח ואחריה הנשמה, וזהו 'קנים' מדורין מדורין, שכל אחד יש לו מדור במקומו בגוף גם בכריאה יצירה עשיה פנדע.

וכפרת, רצונו לומר ותכפר ותקנח התבה הנזכרת מכל לכלוף וזהמת העון. מבית ומבחוץ שיהיו תוכו ככרו. בכפר, שהיא התורה והמצוות שנקרא פפרה שמכפרת על האדם. ואפשר 'בכפר' ביום הכפורים, ורצונו לומר לכל הפחות ביום כפור שהוא זמן פפרה לכל, ונאמר (ויקרא טו ל) 'מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו'.

ואתה חח לך מכל מאכל אשר יאכל ואספת אליך והיה לך ולחם לאכלה (ו כא)

צמח דוד

רבי יוסף דוד משאלוניקי זצ"ל

הבאת המזונות לבעלי חיים על ידי

המלאכים

מה שאמר 'ואתה' אף על פי שעמו היה מדבר, הוא מבאר במה שאמרו בפרקי דרבי אליעזר (פכ"א), בשאמר הקב"ה לנח שיקח מכל מין ומין, אמר מי יוכל לקח אותם, וירדו מלאכים הממנים עליהם וכל אחד הביא מהמין שהוא ממנה עליו, והביא מזונותיו עמו אל התבה.

וזהו שבתחלה כתיב תביא אל התבה ואחר כך כתיב יבאו אליך, משום דאחר שאמר לו 'תביא אל התבה' אמר מי יוכל לקח אותם, לכן חזר הקב"ה ואמר 'יבאו אליך', כלומר מאליהן יבואו,

עשאו, והיה די לומר 'ויפתח נח את החלון'. אף נראה הכונה דהקב"ה צוה לו 'צהר תעשה לתבה' לעשות אבן טוב ולא חלון, ונח הוסיף מדעתו ועשה מלבד הצהר גם חלון, וזהו שאמר הכתוב ויפתח נח את חלון התבה אשר עשה, רצה לומר אשר עשה מעצמו ומדעתו, לא על פי צווי הקב"ה.

ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה וידע נח כי קלו המים מעל הארץ (ח יא)

חתן ישעיה

רבי ישראל אברהם אלטר לאנדא זצ"ל

מעוט הפרנסה בעון בטול תורה

איתא בספרים הקדושים דצדיק נקרא בשם 'נח', וזה שמרמז בקרא זה, **ותבא היונה הינו הישראלים בני ישראל שנמשלו ליונה, לעת ערב דהינו בגלות הנה הנקרא ערב, והנה עלה זית טרף בפיה,**

ועין ברש"י והוא מדברי הגמרא, דטרף הינו מזונות, והיונה אמרה יהיו מזונותי מרורין כזית וכי, והינו שישיראלי אומר להצדיק שקשה לו פרנסתו, וטעם טעם מר כזית עד שיחפש הפרנסה.

ועל זה קאמר התורה הקדושה ואיתא גם בספרים, דאם העולם נתרשלו בתורה אז נתמעט הפרנסה, אם אין תורה אין קמח, וזה שאמר הפסוק וידע נח, הינו הצדיק, כי קלו המים מעל הארץ, הינו שנתרשלו בתורה הקדושה, כי מים נמשלה לתורה כמו שאמרו רז"ל (ב"ק יז.) אין מים אלא תורה, ועל כן אין להם פרנסה.

כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה כירק עשב נתתי לכם את כל (ט א)

חתן ישעיה

רבי ישראל אברהם אלטר לאנדא זצ"ל

אכילת בשר ללא תאוה כדרך אכילת עשבי השדה

ונראה לי לפרש, דהנה התורה התיירה להם בשר לאכל, לכאורה יסברו דהתר להם בשר תאוה למלאות תאונתם, אבל באמת אינו, דעקר עבודה הוא לשבר תאוותו ולא לילך בתר תאוותו, כמבאר בספרים הקדושים דבעת שמרגיש איזהו טעם גשמי והנאה באכילה, יסיר מאתו אותו הנאה וישבר תאוותו.

וזה עקר העבודה שלא יהנה מעולם הזה, כמבאר בגמרא (כתובות קד.) אצל רבנו הקדוש שזמן אצבעותיו ואמר שלא נהנה מעולם הנה פלוג, רק כל מיני הגשמי יהיה בתורת הכרח בלא הנאה.

והנה אם אדם אוכל עשבים אינו מרגיש שום טעם בהם כי זה מאכל בהמה, וזה שאמר הקרא שהתר להם בשר לאכל, רק שלא ירבו בו הנאה, רק שיהיה נחשב להם כמו שאוכלים עשב שאין בו שום הנאה, וזה כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה, רק באופן שיהיה נחשב בעיניכם כירק עשב נתתי לכם את כל, ולא לשום תאוה.

מעשי צדיקים

ויבא נח ובניו ואשתו ונשי בניו אתו אל התבה מפני מי המבול (ז ו)

ברש"י, אף נח מקטני אמנה היה, מאמין ואינו מאמין שייבא המבול, ולא נכנס לתבה עד שדחקוהו המים.

הקשה הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנה זיע"א, כיצד יתכן שנח הצדיק שעליו העידה התורה 'צדיק תמים היה' לא יאמין באמונה שלמה, וגם צריך להבין מה הפרוש 'מאמין ואינו מאמין', או מאמין או אינו מאמין.

ונראה לבאר שבדאי היה נח מאמין שהשי"ת כל יכול להביא המבול, אבל אינו מאמין שלא יחזיר אותם הקב"ה בתשובה ויבטל מעליהם הגזר דין עד שדחקוהו המים.

באופן אחר אמר בשם הרה"ק רבי יצחק מראדוויל זיע"א שאמר בשם אביו הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב זיע"א, שבעת שלמד חמש עם פירש"י והגיע לפסוק זה, הקשה לו מאד, היתכן שנח הצדיק חסר אמונה היה, והתמרמר בכבי ונרדם.

נגלה אליו אביו בחלום ואמר לו, בני חביבי כן הוא הפשט, לפי שהיה נח רוצה לבטל הגזר דין מבני דורו, והלא הצדיק באמונת מחשבתו מביא הדבר לפעל, ונמצא מספים חלילה עם מדת הדין.

לא כן אם הצדיק אינו נותן מחשבתו אל האמונה להאמין ברע, באפן זה יכול לבטל הגזר דין בבחינת הקב"ה גזר והצדיק מבטל, זה הפרוש ברש"י מאמין ואינו מאמין, הוא לא רצה להאמין, כדי שלא להסכים עם מדת הדין. (מאמר מרדכי)

וישלח את הערב ויצא ויצא ושוב (ח ה)

בשהיענו לרבי צבי הירש ברלין זצ"ל את פסא הרבנות בעיר ברלין, הוא בקש לשלח שליח מטעמו, לברר אודות מצבה הרוחני של העיר, בתחלה אמר לשלח לשם אחד ממקורביו, יהודי למדן וירא שמים, אף לאחר מכן חזר בו ושגר יהודי מודרני קצת, 'משכיל' למחצה.

למקורביו הסביר רבי צבי הירש, "אחר המבול כשרצה נח לדעת אם הרשעים אינם עוד, שלח תחלה את העורב ולא את היונה, כי היונה בתמיתה לא היתה מבחינה ברשעים, והללו גם היו מסתירים את רשעתם מפניה, אולם בעורב יראו אחד משלהם ולא יעמידו פנים, וכך יכול דוקא העורב להביא תות דעת נכונה". (ראשית יצחק)

כי יצר לב האדם רע מנעריו (ח כא)

לאחר מלחמת העולם השנייה, השליך המשפיע החסיד רבי מנדל פוטרפאס זצ"ל את נפשו מנגד, וסיע במסירות נפש ליהודים רבים להמלט ממלחמות הרשע של המדינה הקומוניסטית לארצות אחרות, בהן יוכלו לקיים חיי תורה ומצוות ללא הפרעה.

בשעלה על הרפכת האחרונה שיצאה מרוסיה בדרך אל החפש, הוא נתפש על ידי הרשעים והגלה לערבות סיביר למשך שמונה שנות סבל וספנות חיים, לימים ספר על ימי שהותו באזור נדח זה, כי החיה שהפילה את חתתה על תושבי הפפרים שביערות סיביר, היה מלך החיות, האריה.

לא בכדי נקרא שמו מלך החיות, הוא אכן התנהג כמלך שאינו חושש משום דבר, כנגוד לשאר החיות שהסתתרו וטרפו בחשאי איזו עז באחו, או במקרה החמור יותר התפרצו למכלאות וטבחו מכל הבא לפה, הם עשו זאת במחשך ובגובה, אף האריה נהג כמו מלך, אינו פוחד מדבר וכאלו מודיע ומכריז בגלוי, אני בא לטרף, נראה מי יעמוד בפני.

הדיו ואף נעשית קודמת לה, וזה נהיה שתים של רחמים.

וְלֹא ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו, על דרך משל לגוי כפרי שגכנס לארמון המלך בצותא עם חכם יהודי, בזמן שבו נכנסו עוד הרבה מבני המדינה, מאחר והתר לכל להכנס לתוככי הארמון פעם אחת בשנה.

הַחֶסֶד היהודי ממשיך והולך, כמו בעבודת ה' שהוא עולה ובא עד להשי"ת, אף גוי זה נעמד להתבונן מיד בהכנסו ולא המשיך ללכת בתוך הארמון, הוא ראה בכניסה נברשת תלויה על חבל ארץ כעין מנוף, עם גלגלת כדי להורידה ולהעלותה, מעין מגורת הבדלח המאירה את הארמון.

הַכֶּפֶר התישב בדעתו כי מאחר והוא מחפש בדיק כזה חבל למשאותיו, הוא רק יחתך מעט מהחבל, ומיד כן עשה, הנברשת היקרה נפלה והתנפצה בקול רעש גדול, ושומרי הארמון תפשוהו מיד ורצו לדונו למיתה, כמוֹרד במלכות.

בַּמִּדְיָנָה היה חק שכל פשע הנעשה בחצר המלך חיב המלך עצמו לדון בו, ולכן שאלו את פי המלך שאף חקר את הכפרי התמים לפשר המעשה, ולבסוף פסק שעליו לשלם רק את מחיר החבל, כי הגם שהוא במעשיו שבר את הנברשת הגדולה, הוא התפון רק לגנב חבל ולא להזיק לנברשת.

זֶה אשר אמר דוד המלך, 'ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו', הגם שאם חלילה 'עבר עברה אחת, אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה' (מידושי מ:), הענש הוא רק 'כמעשהו', כי החוטא לא התפון לכל מה שנגרם ממעשיו. (מסילות נט)

יָוֵם וְלַיְלָה לֹא יִשְׁבְּתוּ (ח כב)

בַּעֲתָ שנפגש החפץ חיים זצ"ל עם רופא לא דתי, הוא פנה אליו ושאל "איי אתה יודע שמחקר תזרח השמש", והרופא השיב, הרי ידוע שכל יום זורחת השמש, מדוע עלינו לחשב שמחקר היא לא תזרח.

אָמַר לו החפץ חיים, לא בגלל זה חיבת השמש לזרח מחר, המחבי הוא הפסוק בתורה, 'יָוֵם וְלַיְלָה לֹא יִשְׁבְּתוּ', בתורה כתוב מציאות, ועל כן לא יתכן שהשמש לא תזרח מחר. (שי לתורה)

לְאַחֲרֵי כשבוע כשהאריה הלכוד כבר לא היה מסגל להיזי אבר, ירדו כמה כפריים גברתנים אל הבור וקשרו את האריה, והעלו אותו אחר כבוד אל תוך כלוב, והעבירוהו למקום שביו בגן החיות הממשלתי.

צָרִיךְ ללכת ולרוץ קדימה מבלי הבט ימין ושמאל, "סיום רבי מענדל ודרש, "לצעד אל המטרה הנכספת, אל תכלית הכונה של בריאת כל העולמות מתוך מארש של נצחון, שכן רק כך אפשר לנצח, לא להביט ימין ושמאל, ללכת קוממיות, ובראש מורם מתוך תקף אמתי.

לֹא תקף של גאון וישות ח", אלא תקף של עבד אברהם אנכי, תקף של חיל ההולך בשמו של אדונו ומלכו שהכל שיף לו, ושום דבר אינו יכול לעמד בפניו, לא להתפעל ולא להתרשם מאיש, בידענו כי אנחנו בשם אלקינו נדגל.

יַחַד עם זאת, כשהולכים ומתקדמים אל המטרה צריך לשים לב שלא לפל בפח שטומן לנו אותו אמן במלאכתו, אותו מלך זקן וכסיל המחביל ומשחית את פרמו של הקב"ה, דוקא בגלל אותה מלחמה של אור הדורשת מאתנו לעמד בכל התקף ולא להתפעל מאף אחד ומשום דבר.

דִּקְאָ בגלל אותה מסירות והתבטלות ודבקות במטרה מבלי לנטות ימין ושמאל, עלולה להתנגב ללבנו הרגשה של גבהות וגדלות, צריך לזכר ולשגן שוב ושוב, אסור לנו לפל בפח אין אנו הולכים בכחותינו שלנו ובעצם ידינו ח"ו, שכן אנו כשלעצמנו מי אנו ומה אנו, ידע אינש בנפשיה. (ר' מענדל - סיפור חייו)

כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רַע מִנַּעֲרֹו וְלֹא אִסְף עוֹד לַהֲבוֹת
אֵת כָּל חַי בְּאֶשֶׁר עֲשִׂיתִי (ח כא)

אָמַר הרה"ק העקבי אבירים מסאדיגורה זיע"א, דרש הרה"ק רבי ישראל מרז'ין זיע"א בשם אביו הרה"ק רבי שלום שכנא מפראהיטש זיע"א על הפסוק 'ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו' (תהלים מב יג), על דרך דאיתא מהרה"ק רבי דב בער ממעזריטש זיע"א על הפסוק שקודם לו, 'אחת דבר אלקים שתים זו שמעתי'.

אֶחָת דבר אלקים, בחינת דיו, כי אלקים זה שם של דין וגבורה, אף 'שתים' זו שמעתי, יוצאים מהדין לבסוף שתי בחינות, כי מדת הרחמים מצטרפת למדת

כְּאֶשֶׁר נהמתו של האריה היתה מהדהדת בחוצות הכפר, ידעו כבר הבהמות את אשר מצפה להן, מבלי שום אפשרות להמלט הן היו מצטופפות בחרדה זו ליד זו, מצפות בחסר אונים מחלט לצעדי רגליו של האריה.

הוּא היה פורץ מן היער בריצה כשהוא מניף את ראשו בגאון, מדלג בקפיצה אדירה מעל חומת המכלאה ומבלי למר בורר את טרפו כשאף אחד אינו מעלה על דעתו לעמד כנגדו, משהחליט על בהמה שמצאה חן בעיניו, היה נועץ בה את טלפיו ומדלג יחד אתה מעל החומה, וחוזר למשכנו אל גוב האריות בעמק היער.

כִּךְ היה האריה מגיח מפעם לפעם מן היער ועושה שמות בעדר הבהמות, כשאין לאל ידו של איש לעשות מאומה כנגדו, עד שנקראו תושבי הכפר לאספה, בה החליטו לסיים אחת ולתמיד את השתוללותו של האריה העושה ככל העולה על רוחו ושם לאל את כל מאמצי מגדלי העדרים, כשהוא טורף ללא רחם את הבהמות בהם השקיעו כל כך, בנוסף חשבו כי אם יעלה בידיהם לתפס אותו חי, נתן יהיה לקבל בעדו ממון רב מהקרקס או מגן החיות הממשלתי.

נוֹעֲצוּ הכפריים וחפרו באמצע הדרך בה שועט האריה מן היער אל המכלאה, בור עמק ממנו לא יוכל לברח, משנסתימה התפירה כסו אותה בענפים דקיקים שלא יהיה נכר פי הבור, וצפו במתח לבאות.

לֹא עברו ימים רבים והאריה יצא שוב מן היער לשחר לטרף, כדרכו תמיד השמיע את שאגתו האדירה, ופרץ בריצה מן היער לעבר מכלאות עדרי הבקר, אף הפעם הוא לא הגיע בשלום למחוז חפצו, באמצע הדרך כשהוא רץ בשאננות לעבר הכפר מבלי לשים לב למה שנמצא בדרך, הוא דרך על הענפים המכסים את המלכדת ונפל הישר למעמקי הבור הענק.

פָּצִיעַ זועם שאג האריה שוב ושוב את שאגתו האדירה, נסה בכל כחו לקפץ החוצה או לטפס על קירות הבור, אף הבור היה עמק מאד, קירותיו היו חלקים, וכל נסיונותיו עלו בתהו, כך נשאר האריה לכוד בתוך הבור אשר כרו לו.

עָבְרוּ ימים, האריה הרעב נחלש ושאגותיו נשמעו יותר כשאגות שבר, עד שגם אלו פסקו ומן הבור עלו רק אי אלו יללות חלושות, הוא שכב בחסר אונים מחלט על קרקע הבור, כשהוא כמעט גוע ברעב ובצמא.

בשעה זו, ענה כמסיח לפי תמו כן בכל יום הוא יוצא לנהר הסמוך בו גדלים דגים ופורש מצודתו, אולי יעלה בה איזה דג.

בתקופה האחרונה התייבש הנהר מחמת החם הלוהט, וכל הדגים נעלמו, הוא ממשיך לצאת מדי יום ולנסות את מזלו, אף מעלה חרס בידו, היום יצא כדרכו לחפש דגים בנהר, ולשמחתו מיד עלה במצודתו הדג הגדול.

הערל חשב כי דג גדול כזה ועוד בעונה זו של השנה, חשוב ויקר מאד, הוא דרש עליו סכום גדול אף לא מצא בעירה מי שירכש במחיר הגבוה, עד שיעץ לו מאן דהו שילך אל בית הרבינער הנמצא במקום עם חסידיו, והם ירכשו את הדג בכל מחיר.

במובן שהם קנו את הדג, ובזמן שהרבי המשיך בשיוותיו הקדושות אודות אכילת דגים בסעודת מצוה, הספיקו להכין ולבשל את הדג ולהניחו לפניו, והוא אכל ממנו בטורם אכל את המרק, ויהי לפלא. (שו"ת מנחת יצחק ח"י סי' י"ט)

שפך דם האדם באדם דמו ישפך (ט ו)

כתב הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקומרנא זיע"א בספרו **היכל הברכה**, שפסוק זה מרמז על המקפח פרנסת חברו ושובר עסק של חברו ויורד לאמנות חברו וכו', ומכאן אזהרה להמנע ממעשה חמור זה.

מרגליה בפומיה של הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זיע"א, כי מקבל אצלו מרביותיו הקדושים שלקפח פרנסת חברו הוא דבר סכנה.

כתב רבי צבי יחזקאל מיכלזאהן זצ"ל מועד הרבנים דווארשא, בספרו תירוש ויצהר (סימן כסה), כי אחד מחסידי הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר היה רודף ומקפח פרנסת הרב של עירו, והרבי קרא לו, פתח לפניו החמש בפרשת נח בפסוק 'שפך דם האדם באדם דמו ישפך', וצוה שייגיד אחריו את כל הפסוק מלה במלה, הוא קרא לפניו כמו שהפלה היה מקריא לפני הסוטה, והזהירו שיפסיק את המחלקת.

אחר שחזר האיש לעירו פתוהו חבריו בעלי המחלקת, והוא נגרר אחריהם והמשיך במריבה, פתאום נחלה והחל להיות רוקק דם, הרופאים שהזעקו למשתו העלו חרס בידם, והלה לא השלים שנתו רחמנא לצלן. (אורות רבותינו מאלכסנדר)

לו לשוב לעירו, כדי להמשיך להנהיג בה את צאן מרעיתו. (ארוי הלבוני)

ובכל דגי הים בידיכם נתנו (ט ב)

ספר רבי יצחק יעקב ווייס זצ"ל גאב"ד ירושלים, על חותנו הראשון רבי פנחס צימטבוים זצ"ל הי"ד ראב"ד גראסווארדיין, שהיה מגדולי חסידי הרה"ק רבי יחזקאל משינאווא זיע"א ודבק בו בכל נימי לבבו ונפשו, אשר היה חתנו של אב"ד קרעניצא-גאליצא, עירה ששכנה על גבול הונגריה גליציה, בין הערים קאשוי וצאנז.

עירה זו הייתה מברכת באורי צח ובמעונות מרפא, ועל כן שמשה במקום נפש בימות הקיץ, בתוך הבאים להנפש ששהו בה בתקופה זו היו כמה וכמה גאונים וצדיקים כמו רבי יצחק זאב מבריסק ואביו רבי חיים מבריסק זצ"ל, וכן הרה"ק רבי ישכר דב מבעלזא זיע"א וצאצאיו ועוד, גם רבי יחזקאל משינאווא רגיל היה להגיע לעירה בימות הקיץ ובתוכם בימי בין המצרים, ועמו קבוצה מחסידיו שהיו גדולים בתורה ובחסידות.

בימים ההם המליצו הרופאים על אכילת בשר כי הדבר מועיל מאד לחזק כחות הגוף, ועקב חלשתו של הרבי משינאווא שהיה זקוק לרפואה, התארגנו האברכים לערוך סעודת סיום בכל יום מתשעת הימים, כדי שיוכל הרבי לאכל בשר בסעודת מצוה, בכל יום עשה אחד האברכים סיום מסכת, ואחר כך היה הרבי מסב עמם לסעודת מצוה.

באחד הימים עשה רבי פנחס את הסיום, ואחר שגמרו לסים את המסכת והרבי נטל ידיו לסעודת המצוה, הכניסו לפניו מרק של בשר, והרבי פתח ושאל בתמיהה, "היכן הדגים לסעודה, מקבלני שבסעודת מצוה צריך להיות דגים".

הדבר יצא מפי הרבי, ופרחי החסידים שהיו במקום התחילו להתלוצץ ולהציק לרבי פנחס שבדאי לא היה למוודו פהגו, לכן הרבי אינו טועם מהסעודה שהכין, וחלשה דעתו, בתוך כך התחיל הרבי לספר מעניני אכילת דגים, בעוד המרק מנח לפניו מבלי שנגע בו.

לפתע נשמעו דפיקות בדלת הבית, וכלם התפלאו לראות ערל אוזח בידו דג גדול, הנוכחים שמחו לראות כי משמים הזמינו דג לקים רצון צדיק, ועל שאלתם איך עלה בדעתו להגיע לבית זה ודוקא

ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ (ט ב) **נסע** הרה"ק רבי אורי מסטרליסק זיע"א בעגלה עם כמה מחסידיו, ובדרך היה עליהם לחצות יער עבות, פתאום עצרו הסוסים בבהלה, העגלון ראה כי מולם עומד דב אימתני ומתכוון לזנק עליהם, והחל לזעק.

הרגיע רבי אורי את העגלון שלא יפחד, ותוף כדי דבור ירד מהעגלה והתקרב הישר לעבר הדב, כשהתקרב אליו, הרים מעט את כובעו וחשף את מצחו, והדב מיד נמלט מהמקום בבהלה.

לאחר מכן אמר רבי אורי לחסידים, אל תחשבו שהיה כאן מופת, הרי נאמר במפרש בתורה 'ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ', אם האדם אינו מקלקל את צלם אלקים שעליו, אין לו לפחד ולהתירא משום חיה, אלא ההפך, בעלי החיים יפחדו ממנו.

זה שאמרו במשנה (אבות ג י) כל שרוח הבריות נוחה הימנו, בריות רצה לומר כל בעלי חיים אף חיות במשמע, אם הם נוחים הימנו ואינם אויבים לו, סימן הוא שאף רוח המקום נוחה הימנו. (אור עולם)

ובכל דגי הים בידיכם נתנו (ט ב)

מגדולי רבני מרוקו היה רבי יצחק בן ואליד זצ"ל בעל שו"ת **ויאמר יצחק**, מילדותו התפרסם בהתמדתו המפלאה, ולמים גדל והיה לאחד מרבני מרוקו, בזקנותו בשנת תרכ"ב, עלה לארץ הקדש והתגורר בחיפה.

בעת בקורו בירושלים, הזמן על ידי הראשון לציון דאז רבי חיים דוד חזן זצ"ל לשבת בביתו, שאל בעל הבית את האורח איזה דג הוא אוכל בשבת, ונענה 'סרדינים', הלכו לחפש סרדינים ולא מצאו, ורבי יצחק הסכים שייכינו עבורו כל דג אחר שיהיה.

באשר פתחו את הדג שקנו שהיה גדול במיוחד, מצאו במעיו סרדינים שלמים, אמר הראשון לציון לרבי יצחק בן ואליד בהתרגשות, "על מר נאמר (תהלים קמה יט) 'רצון יראיו יעשה'", ויהי הדבר לפלא.

אחר זמן מה שבו התגורר בארץ הקדש, הודיע לפתע רבי יצחק על רצונו לשוב לעיר טיטואן בה שמש ארבעים שנה כרב ומנהיג, איש לא ידע מדוע שב כי לא פרש את נמוקיו, אף קבלה הייתה אצל זקני הדור כי משמים הורו

פרשת נח

נוץ על הספה

הגדול הרהיטים יקרים מאוד. הספות מכוסות בקטיפה, הכיסאות מרופדים במשי, והכול נקי ומיוחד. חששתי שאם הרבי והחסידיים יהיו בסלון, עד שתסתיים הסעודה לא יישאר מן החדר מאומה... לפיכך העדפתי שהכול ייערך בחדר הסמוך. חלילה לי מלמעט בכבודו של הרבי; אדרבה ואדרבה, הבית כולו עומד לרשותו. אלא שחששתי מעט מחמת החסידים..."

בעוד ר' בעריל מדבר ומסביר, התלהטו פניו של הרה"ק מטשרנוביל באש קודש. נראה היה כי הרבי מרחף בעולמות עליונים, מקשיב לבת קול היוצאת משמי מרומים, וכלל אינו מצוי כאן. ר' בעריל התבונן ברבי והשתק באחת.

כעבור שעה קלה כמו ננער הרבי משרעפיו ואמר: "ובכל זאת, מבקש אני ממך שתפתח את הסלון ותעביר אליו את הכול - הן את התפילות והן את הסעודות. אל תחשוש מאומה, שכן כולם ייזהרו וישגיחו היטב על רהיטיך..." המשרתים קיבלו את הוראתו של ר' בעריל, ובמהירות העבירו את הכול לסלון הגדול. השולחנות נערכו מחדש, המפות נפרסו, והקהל כולו נכנס פנימה. לאחר תפילת מנחה ותפילת ערבית, שביניהן הייתה הפסקה מסוימת, התיישבו כל הנוכחים לסעודה גדולה, כיד ה' הטובה על ר' בעריל.

הרה"ק מטשרנוביל ישב בראש השולחן, וכל החסידים תפסו את מקומותיהם בסמוך אליו. אט אט התמלא החדר גם באנשים נוספים, שבאו לשמוע את דברי הרבי - דברי אלוקים חיים. הרבי בצע על החלה הגדולה, והמנות הוגשו בזו אחר זו: בשר ודגים וכל מטעמים, פשטידות משובחות ומיני פירות. בקבוקי יין אדום הונחו סמוך לרבי, ולצדם ספלי בירה שנשאבו מחבית קטנה שהועלתה אל השולחן.

ר' בעריל עמד מן הצד והתבונן בנעשה בסיפוק. הכול התנהל למופת, בדיוק כפי שקיווה. החסידים אכן נזהרו מאוד ברכושו. איש לא נשען על הקירות ולא נגע בארונות הסגורים. איש לא עלה על הרהיטים, על הספות או על הכיסאות. גם אלו שנכנסו מן הרחוב ניגבו היטב את נעליהם בטרם נכנסו, והכול נהגו בדרך ארץ רבה. לרגע החל ר' בעריל להצטער על שלא פתח את הסלון מלכתחילה.

את השלווה הפסטורלית הפר לפתע יהודי, שרק דקות אחדות קודם לכן נודע לו לראשונה כי הרה"ק מטשרנוביל נמצא בעיר. האיש, פועל קשה יום שחי בדוחק, התגורר בקצה השני של העיר. בבוקר יצא לעבודתו, ורק כששב לביתו לפנות ערב נודע לו שהרבי שוהה בעיר. הוא לא הסכים להפסיד אף רגע. בירר במהירות את כתובת הבית שבו מתארך הרבי, ויצא במרוצה לעברו. האיש, שעדיין היה לבוש בבגדי עבודתו, הגיע לביתו של ר' בעריל כשמגפיו מלאים בוץ ורפש.

עודו מתנשף מן ההליכה המהירה, שמע את הקולות הבוקעים מן הסלון ומיהר להיכנס פנימה. לדאבונו נוכח כי יהיה קשה מאוד

הגדולים; פשטידות שחומות ונאות הפיצו ריח נעים, והחלות כבר עמדו מוכנות במקומן.

לקראת השעה היעודה הגיע הרה"ק מטשרנוביל, ועמו קבוצה גדולה מאנשי שלומו. ר' בעריל יצא לקראתם בהתרגשות, קיבל את פני הצדיק בכבוד גדול והראה לו את החדר שהוכן במיוחד בעבורו. על פי התוכנית, לאחר שהרבי ינוח מעט, יצא אל החדר הגדול שבו ייערכו התפילות והסעודות.

ואכן, לאחר שעה קלה יצא הרבי מחדרו, כשר' בעריל עומד הכן לשרתו בכל הנדרש. בעוד הרבי מהלך לעבר החדר שהוכן לכבודו, הבחין לפתע בדלת עץ גדולה ומגולפת, סגורה ומסוגרת. התעניין הרבי ושאל: "מה יש מאחורי דלת נעולה זו?"

בעל הבית היסס לרגע, אך לנוכח שאלתו המפורשת של הרבי לא נותרה לו ברירה אלא לפתוח את הדלת. לעיני הרבי נגלה הסלון המרכזי והמפואר של הבית, כשהוא שרוי בחשכה וכל חלונותיו סגורים. "האם לא נשב ונתפלל בחדר זה?" שאל הרבי.

ר' בעריל, שהיה נבון קמעא, הצביע על החדר הגדול הסמוך ואמר: "הנה החדר הגדול שהכנתי בעבור הרבי. החדר מסודר היטב בשולחנות ובכיסאות, נרות דולקים בו, והכול ערוך ומתוקן לכבוד הרבי". הרבי התקדם מעט, התבונן בחדר שהוכן בעבורו, ושב והביט בסלון המוחשך.

ההבדל בין שני החדרים הסגיר מיד את הסיבה שבשלה ביקש ר' בעריל להצניע את קיומו של הסלון. אמנם גם החדר שהוכן בעבור הרבי ופמלייתו היה נאה ורחב ידיים, אך הסלון היה מפואר ממנו שבעתיים. בחדר שהוכן לאורחים עמדו שולחנות וכיסאות רגילים, ואילו בסלון היו השולחנות והכיסאות עשויים מעצים משובחים ומרופדים בבדים יקרים. ספות רכות, מצופות משי וקטיפה משובחת, ניצבו בו, ומן התקרה השתלשלו נברשות זהב. הרצפה הייתה מכוסה בטיחים פרסיים, והקירות היו צבועים ומעוטרים בטוב טעם.

לאחר דקה ארוכה של התבוננות פנה הרבי אל ר' בעריל ושאל: "מה חיסרון מצאת בנו, שלא הזמנת אותנו לחדר זה? וכי לא היה ראוי יותר שנשב כולנו יחד בסלון?"

ר' בעריל הנבון הבין שעליו לומר את האמת. הדבר היה קשה לו, ודבריו יצאו מפיו בגמגום קל: "הרבי הרי יודע כיצד הם חסידים. כאשר לבם מתחמם בעבודת ה' ונפשם מתרגשת בכיסופי קודש, שוב אין הם מבחינים בדברים אחרים, גשמיים וחומריים. הם מבקשים לדבק את רוחם ולבם בעולמות העליונים, ואילו העולם הזה חשוב פחות בעיניהם. הם נכנסים ויוצאים מבלי לחוס על הרהיטים, עולים על כיסאות, נשענים על הקירות, ורגליהם מלאות רפש וטיש... לעיתים זהו ממש 'פסידא דלא דהר'..."

למעשה, ר' בעריל כבר לא היה צריך להוסיף דבר, אך בכל זאת המשיך: "בסלון

ר' בעריל היה מן הגבירים החשובים בעירו, איש פיקח ושכלתן, ויש אומרים שאף בר אוריין היה. ביתו נמנה עם הבתים הנאים שבעיר: רחב ידיים, מפואר ומעוצב בטעם משובח, כיאה וכיאות לביתו של נגיד נכבד. את רהיטי הבית בחר ר' בעריל בעצמו, שכן טעם אנין היה לו, והוא ידע היטב כיצד ראוי לו לבית נגידים להיראות. כל כלי וכל חפץ שבבית העידו הן על ממונו הרב של בעל הבית והן על טעמו המשובח.

באותו יום שעליו אנו מספרים שררה שמחה גדולה בעירו של ר' בעריל. הרה"ק רבי מרדכי מטשרנוביל זיע"א הגיע לעיר לביקור קצר. דרך הרה"ק מטשרנוביל הייתה לשבות לעיתים בעיר מסוימת ולהוסיף לשהות בה עוד כמה מימות החול, אך הפעם היה זה ביקור קצר ביותר. הרבי היה בדרכו למקום אחר, ורק עבר בעיר כתחתנת ביניים וביקש ללון בה לילה אחד. ואף על פי כן, שמחו כל בני העיר וישו על הזכות הגדולה שנפלה בחלקם, שהצדיק בא בשעריהם.

ר' בעריל הבין היטב את גודל ההזדמנות שנקרתה לפניו, ומיהר לשגר מכתב אל חצר הרה"ק מטשרנוביל, ובו ביקש לזכות לארח את הרבי בביתו, יחד עם בני המשפחה וכל הפמליה המלווה אותו. הרבי ואנשי שלומו יבואו להתפלל מנחה וערבית בביתו, לאחר מכן יסבו כולם לסעודה גדולה ומכובדת, ובהמשך יוצעו להם מיטות נוחות ללינת הלילה. בבוקר יתפללו תפילת שחרית ברוב עם, יסעדו את ארוחת הבוקר ויצאו לדרכם בכי טוב.

עד מהרה קיבל ר' בעריל את תשובת גבאו של הרבי. הגבאי כתב כי הרבי נענה לבקשתו, וכי אכן יגיעו לביתו על פי הסדר שהציע. כדי שיוכל ר' בעריל להיערך כראוי ולהכין די מקומות לאכילה וללינה, פירט הגבאי במכתבו את מספרם המדויק של המצטרפים לנסיעת הרבי.

מן הרגע שבו הגיע מכתב הגבאי היה ביתו של ר' בעריל כמרקחה. הוא ביקש מבני ביתו להכין את כל הנדרש כיד המלך לכבודו של הרבי. המשרתים התרוצצו מחדר לחדר וארגנו את הבית לקראת בוא האורחים. תחילה הכינו את חדרו של הרבי עצמו, ולאחר מכן סידרו כמה חדרים נוספים ללינת אנשי הפמליה. את החדר שבו ייערכו התפילות והסעודות בחר ר' בעריל בעצמו, באחד מחדריו הגדולים של הבית.

למען הסדר הטוב הורה ר' בעריל למשרתיו לסגור ולהגיף את שאר החדרים, שלא נועדו לשמש בעת ביקורו של הרבי. כך, סבר, יישמר תפקודו הנאות של הבית, ולא תשרור בו ערבוביה מיותרת.

במטבח הבית עמלו שתי מבשלות על הכנת מאכלים ערבים ומיני מגדנות שיוגשו בסעודה הגדולה לכבודם של האורחים החשובים. דגים גדולים, שהובאו מן הנהר הסמוך, הוכנסו אל התנור; התרנגולות השחוטות, שנמלחו כהוגן, מצאו את מקומן בסירים

המקטרגים ומלאכי החבלה הביאו עגלות עמוסות עבירות וחטאים, ואילו לסנגורים כמעט שלא היו מצוות להביא. נדמה היה שגורלו כבר הוכרע.

אלא שלפתע הגיע מלאך רחמים וסיפר לדייני בית הדין של מעלה על המעשה האצילי שעשה העשיר, כאשר הציל משפחה שלמה ממוות. והרי כל המציל אפילו נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, ואיש זה הציל משפחה שלמה.

הביאו לפני בית דין של מעלה את בני המשפחה כולה והעלו אותם על כף המאזניים. אלא שלצערו של העשיר, גם בכך לא היה די כדי להכריע את המאזניים לכף זכות.

טען מלאך הרחמים ואמר: "וכי אין צריכים להוסיף לזכויותיו של האיש גם את הטיט והרפש שאליהם נכנס כדי להציל את המשפחה? שמה אם יוסיפו גם אותם, יכריעו הזכויות את החובות?"

לא ידעו דייני בית הדין של מעלה כיצד להכריע בשאלה זו: האם אכן יש לחשב גם את הרפש כחלק מזכויותיו של העשיר, אם לאו.

סופו של דבר החליטו שנשמתו של העשיר תרד פעם נוספת לעולם - לא כעונש, אלא כמבחן. אם גם בגלגולה השני תעמוד הנשמה באותו ניסיון, וגם כאשר יגיעו רפש וטיט אל רכוש היקר לא תקפיד על כך, יתברר שמידת החסד שהתגלתה באותו יום חורפי לא הייתה התעוררות רגעית בלבד, ואז יצטרף אף הבוץ למניין זכויותיה...

הרה"ק מטשרנוביל לא המשיך לפרט את חלקה השני של הכרעת בית הדין של מעלה, אלא אמר בשקט: "ר' בעריל, אתה הוא אותו עשיר שנשלח לעולם פעם שנייה. כעת הגיע רגע המבחן שלך... מוטב לך לשתוק..."

על הפסוק (בראשית ו יג): 'וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קָץ קָץ כָּל בָּשָׂר בָּא לִפְנֵי, כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם', פירש הרה"ק בעל ה'תפארת שלמה' זיע"א: פירש רש"י: לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל. לכאורה אינו מובן, מה בכך שגזלו הרשעים איש מאת רעהו, ומה כל חייהם וממונם חביבים לפני השי"ת, שהקפיד על ממונם שגזלו איש מאת רעהו. הלא כחיות היער נחשבו, שטורפים וחומסים ואין חטא להם.

אכן הנה מבואר במדרש רבה, ששאל אברהם אבינו ע"ה את שם בן נח, איך ניצלתם אתם ממי המבול ומחרון האף הגדול שהיה בעולם. ואמר לו שאינו יודע דבר, רק שבזכות שריחמנו על העוף, הבהמה והחיה, אשר כל ימי המבול עסקנו בצרכם להספיק לכל אחד ואחד בזמנו, ובזכות זה ריחם עלינו ה' ובאמת כן הוא, כי על ידי שעוררו מידת הרחמנות במעשיהם הטובים על כל אשר היו בתיבה, על ידי כן התגללו רחמים משמים עליהם 'אדם ובהמה תושיע ה'', אדם בזכות בהמה. וכן דור המבול, אילו היו להם רחמנות איש על רעהו, אז מידה כנגד מידה היה מתעורר רחמנות ה' עליהם. אבל כי מלאה הארץ חמס מפניהם ולא היה בהם רחמנות, לכן נחתם גזר דינם.

היה זה יום קר במיוחד. החורף היה קשה, גשמים ושלגים ירדו לסירוגין, והדרכים שבין העיירות הפכו לעיסה גדולה של רפש וטיט. כל מי שיכול היה להימנע מן הדרך נשאר כמובן בביתו. אולם העשיר היה מוכרח לנסוע; לבו לא נתן לו להפסיד את העסקה הגדולה שהתגלגלה לידו, אפילו במחיר נסיעה קשה ומפרכת.

מרכבתו של העשיר הותאמה היטב לנסיעה החורפית, והייתה רתומה לשני סוסים חזקים ומשובחים. משרתו ישב מלפנים ואחז במושכות, ואילו העשיר ישב בתוך המרכבה, עטוף במעיל פרווה ומוגן היטב מן הקור העז.

בעוד המרכבה עושה את דרכה, הבחין לפתע העשיר במראה מצמרר. בצד הדרך עמדה עגלה קטנה, שגלגליה שקועים עמוק בבוץ. סוס קטן ורזה היה רתום אליה, ובעליו עמד לצדו והכה בו פעם אחר פעם, בניסיון לאלצו לצאת מן הבוץ. האיש ניסה לשכנע את הסוס להתקדם, אך הסוס המסכן לא היה מסוגל לעשות זאת, אף אילו רצה בכך מאוד. על העגלה ישבו אישה וילדים קטנים, וניכר היה שהקור חודר לעצמותיהם. הילדים רעדו מקור ובכו, והאיש נראה אובד עצות.

יכול היה העשיר להורות למשרתו להמשיך בדרכו. הרי הדרך עודנה ארוכה והקור גדול. אולם לבו היהודי התעורר, הנקודה הפנימית שבנשמתו קמה לתחייה, והוא הורה למשרתו לעצור. העשיר עצמו ירד מן המרכבה, ניגש אל היהודי והציע את עזרתו.

לאחר שבחן היטב את המצב, הורה למשרתו: "נתק את הסוסים שלנו מן המרכבה וקשור אותם אל העגלה הזאת".

המשרת ציית. שני הסוסים החזקים הועמדו לפני הסוס הקטן, והחבלים נקשרו היטב. הצלפה קלה אותה לסוסים להתקדם.

שלושת הסוסים משכו יחד. העגלה חרקה, הגלגלים אמנם הסתובבו, אך נותרו שקועים בבוץ. ניסיון נוסף נעשה, ולאחרי עוד ניסיון - וללא הועיל. נראה היה שהבוץ אווז בעגלה בשתי ידיים ואינו מניח לה להיחלץ.

המשרת לא האמין למראה עיניו. העשיר בכבודו ובעצמו נכנס אל תוך הבוץ, שהגיע כמעט עד ברכיו, והחל לדחוף את העגלה מאחור. הסוסים ניסו שוב למשוך, והעשיר הוסיף לדחוף בכל כוחו ובמאמץ רב. הפעם הצליחו. הדחיפות עשו את שלהן, וגלגלי העגלה נחלצו מן הבוץ.

אם בתחילה הייתה העגלה בבוץ והעשיר עמד בחוץ, הרי שעתה עמדה העגלה בחוץ, והעשיר היה מכוסה בבוץ מכף רגל ועד ראש. אולם העשיר לא הסתפק בכך. הוא הורה למשרתו לרתום אחד מסוסיו אל עגלת העני, כדי שהמשפחה תוכל לשוב לביתה בביטחון.

"לנו די בסוס אחד כדי להמשיך בנסיעתנו", אמר, "ואילו הסוס הקטן שלהם לא יוכל להביאם לביתם. ניתן להם את אחד מסוסינו במתנה, וכך נהיה בטוחים שלא ישקעו שוב בבוץ".

שנים חלפו. העשיר המשיך בשגרת חייו, וזכרו של אותו יום נשכח מלבו. עד שהגיעה שעתו, נשמתו עלתה למרום, והוא הובא לפני בית דין של מעלה.

להגיע אל הרבי. החדר היה מלא מפה לפה. סביב השולחן עמדו חסידים ואנשי מעשה; היושבים ישבו על הכיסאות, והאחרים עמדו מאחוריהם, נדחקים זה בזה כדי שלא להחמיץ אף מילה היוצאת מפי הרבי.

תחילה ניסה האיש להשתחל בין העומדים, אך הדבר לא עלה בידו. הוא התרומם על קצות אצבעותיו, בתקווה שכך יצליח לראות את פני הרבי מעל ראשי הנוכחים, אך גם ניסיון זה לא הועיל.

מבלי לחשוב על משמעות מעשיו החליט לעלות על אחת הספות, שממנה היה בטוח שיוכל לראות היטב את הרבי. אילו היה פחות נסער, ודאי היה עוצר בעצמו ולא עולה על ספת הקטיפה במגפיים המלוכלכים ברפש ובטיט. אולם דעתו לא הייתה פנויה לחשוב על כך. בתנועה אחת עלה על הספה, פסע לכאן ולכאן, עד שמצא את נקודת התצפית הטובה ביותר.

בעוד חיוך של שביעות רצון נסוך על פניו של האיש, שסוף סוף זכה לראות את הרבי, חש ר' בעריל כי נשימתו נעתקת. לעיניו ממש עמד חסיד במגפיים מטונפים על הספה היקרה ביותר שבסלון. כתמי בוץ כהים כבר ניכרו על הקטיפה, ובכל פעם שהאיש שיפר את עמידתו וזז ממקום למקום, הלכה הספה והתלכלכה עוד ועוד.

ר' בעריל לא היה מסוגל לשאת זאת, ופרץ בזעקה מחרידה. הצעקה השתיקה את כולם. כל הראשיים הופנו לעברו, ואף הרבי הביט בו. ר' בעריל לא אמר מאומה; הוא לא היה מסוגל לדבר. רק הושיט את אצבעו והראה לכולם את הספה היקרה שהתלכלכה בבוץ סמך.

האיש שעמד על הספה לא ידע את נפשו. באותו שבריר שנייה הבין את הנזק שגרם, ומיהר לרדת. בפנים מבוישות ביקש סליחה על הנזק הגדול שעשה לספה, אולם ר' בעריל, שהיה נסער מדי, לא הצליח להשיב לו.

בתנועת יד סימן הרה"ק מטשרנוביל לר' בעריל להתקרב אליו, שכן ברצונו לומר לו דבר מה. ר' בעריל היה בטוח כי הרבי מבקש להתנצל באוזניו על שהתעקש לערוך את הסעודה דווקא בסלון, בעוד בעל הבית צפה מראש את הנזק העלול להיגרם מפתיחתו החופשית לכל מאן דבעי. הוא אף העלה בדעתו שמה יבקש הרבי לשלם לו את דמי הנזק שנגרם לספה. אך לא ולא. הרבי ביקש מר' בעריל לשבת, והחל לספר לו סיפור נפלא מכבשונו של עולם.

לפני שנים רבות התגורר בעיר אחת יהודי עשיר מאוד. לא חסר לו דבר, וכל אשר ביקש היה בידו. דבר אחד בלבד חסר לו - והוא העיקר: חיים של תורה ומצוות.

האיש הלך בשרירות לבו, עשה ככל העולה על רוחו והתרחק מאוד ממסורת ישראל סבא. לא אדם רע היה מטבעו, אלא שביקש לחיות את חייו כפי שנוח לו, ללא עול וללא כל מחויבות. השנים חלפו, הונו הלך וגדל, ואילו הוא עצמו לא עזר ולו לרגע כדי לחשוב לשם מה הוא חי, לאן הוא הולך ולפני מי עתיד הוא ליתן דין וחשבון. באחד הימים יצא העשיר לנסיעת עסקים.

מילין יקירין וחידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה תא חזרתא

חזרתא דאורייתא יסוד חדש ונפלא על הפרשה

אמונה לשון המשכה

בתמימות פדרכו הטוב מאז ומקדם, אך בדבר זה היה ירא להאמין באמונה שלמה בכל לבבו, כי אולי יהיה הוא הגורם להבאת המבול, הינו על ידי שלמות אמונתו ימשך בנפשו מה המבול, ולא היה יודע איך לתן עצות בנפשו מה לעשות. וזהו שפרש רש"י ז"ל נח מקטני אמונה היה מאמין ואינו מאמין. רוצה לומר, באמת היה מאמין, רק שיירא להאמין בשלמות שיה' יתברך יביא את המבול, כי אולי יהיה הוא הגורם לזה וכן נקשר לעיל שהאמונה בכהן להביא את הדבר. ועל פן לא נכנס לתבה עד שדחקוהו המים.

אמונה היא הצנור שממשיך את השפע

והרה"ק רבי יצחק מראדוויל ע"ה מביא מאמר זה בספרו **אור יצחק** (נח ד"ה ויבוא נח) בשם אביו **המגיד מזל אטשוב ע"ה**, והוסיף בדבריו שאמר, אמונה הוא הצנור, האדם כמו שהוא מאמין כן יכול להמשיך אליו כל הטובות וכל הברכות מן המקור, וכמו שאמרנו (תנא"ר כה) שלא נגאלו ישראל אלא בשביל אמונה. והוא דבר עמק.

חסידים מספרים שכאשר נשבו רוחות מלחמות חזקות קדם מלחמת העולם השנייה, היה האדמו"ר בעל האמרי אמת מגור ע"ה רגוע ושלו, אמנם נשמעו מפיו בטויים נוראים, אך כלפי חוץ לא נראתה עננה כלשהי על פניו. ומשפך, הסיקו החסידים כי לא תבוא מלחמה, ואף הם נשארו בשלומם.

לעמדתם, חתנו של הרבי שהיה אף אחינו, **הרה"ק רבי יצחק מאיר אלטר הי"ד**, היה אפוף חששות כבדים, והסתובב מפקד מאוד. שאלוהו, הלא הרבי אינו דואג. ענה להם רבי יצחק מאיר, בהראותו את דברי **האזהב ישראל ע"ה** שאמונה הוא מלשון המשכה, ולכן נח שלא רצה להמשיך באמונתו את גזרת המבול היה מאמין ואינו מאמין, כי הצדיק פאשר אינו משלים עם הגזרה יכול למנעה. המשיך ואמר רבי יצחק מאיר, אף הרבי מטעם זה איננו חפץ להאמין במה שעומד לקרות, כדי שלא יקדם את פני הגזרה חלילה וחס.

מזל אטשוב ע"ה, דהנה תבת אמונה יש לה שני פרושים, אחד כפשוטו, האמנת הדבר שבנודאי יהיה כן. והשני הוא מלשון הפסוק (אסתר ב ז) 'ויהי אמן את הדסה', והוא לשון המשכה וגדול, כי באמונה יש כח גדול שעל ידי אמונתו ימשך הדבר הזה ממקורו ויבוא. הינו על ידי שהוא מאמין בה' יתברך ובטוח בו באמונה שלמה על שום איזה דבר, אז נמשך הדבר ההוא ויבא בשלמות.

והנה נח הצדיק בנודאי האמין בשלמות בכל אשר דבר אליו ה' יתברך בכל לבבו ובכל נפשו

נח לא רצה להאמין שיבוא המבול כדי שלא יגרם באמונתו שיתקיים הדבר

ויבא נח ובניו ואשתו ונשי בניו אתו אל התבה מפני מי המבול (י ט). פרש רש"י, אף נח מקטני אמונה היה, מאמין ואינו מאמין שיבא המבול ולא נכנס לתבה עד שדחקוהו המים. עד כאן.

והלא פלא גדול לחשד את נח הצדיק שהיה מקטני אמונה בה' יתברך חלילה. אלא כתב **האזהב ישראל ע"ה** (נח ד"ה ויבוא, ובספרו תורת אמת נח ד"ה בשם הרב) בשם רבו **המגיד רבי מיכל**

מילתא דפליאה

אכילה לצורך קיום הנשמה

לשבע נפשו' ולא לשבע גופו, אלא כדי שתהיה לנפשו קיום בשביל הנשמה שבו, ועקר השבע לנפשו היא מהברכה, אשר על פן מתקיים בו 'אוכל קמעה ומתברך במעיו' (תו"כ בחוקותי א ז).

ואכן מובא בשם **הרה"ק רבי פינחס מקוריץ ע"ה** כי כל אכילה מתחלקת לכמה חלקים ואינה רק לגוף בלבד, וכך אמר, בשלחן יש שלשה בחינות, נפש רוח ונשמה, נפש היא האכילה, רוח הוא הזמירות, נשמה היא התורה. שהמתקדש באכילתו ומבין כי בכל אכילה יש חלקים המיעדים לנשמה ולרוחניות הרי שהוא אוכל למטרה זו ונמצא שבע מהרוחניות שבמאכל.

ובדבר הזה מצינו על מה שאמרנו בגמרא (שבת קנב). עד ארבעין שנים מיכלא מעלי, מכאן ואילך משתי מעלי. ובאר

כשאוכל כדי לברך שבע גם באכילה מועטת וכל שביעתו היא מהקדשה

ואתה חח לה מכל מאכל אשר יאכל ואספת אליה והיה לה וללהם לאכלה (ו כא). פאשר האדם אוכל בשביל הברכה, כדי שהברכה תגלה את חייתו ה' שבדבר המאכל, נמצא כי מתקיים בו 'ותורתך בתוך מעי', שהוא שבע מהתורה והקדשה ודי לו באכילה מועטת, כמו שפרש **האור החיים הקדוש** (ויקרא יח ב) את הפסוק (תהלים מ ט) 'ותורתך בתוך מעי', פרוש, לרב חשק עבודת הקדש, עד שמרגיש בלמדו תורת ה' פאלו אוכל וממלא בני מעיו ממזון טבעי, עד כאן לשון קדשו. כי פאשר אכילתו היא רוחנית נזון בזה בבחינת 'לא על הלחם לבדו יחיה האדם' כי על כל מוצא פי ה' יהיה האדם' (דברים א ח), כמו שנאמר (משלי יג כה) 'צדיק אוכל

המשך בעמוד הבא

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

גייעה והתאמצות במצוות ה'

מצוה גוררת מצוה

ויקח שם ויפת את השמלה וישמיו על שכם שניהם וילכו אחרנית ויכסו את ערות אביהם ופניהם אחרנית וערות אביהם לא ראו (ט כג). דרשו חז"ל (ב"ר לו ו'): 'ויקח שם ויפת את השמלה', אמר רבי יוחנן שם התחיל במצוה תחלה ובא ויפת ונשמע לו, לפיכך זכה שם לטלית וכו'. ובספרים הקדושים הרבו להאיר עינינו שפשטאדם מקים מצוה כראוי מתעורר בקרב רצון ותשוקה לקיים מצוה נוספת, כמאמר חז"ל (אבות פ"ד מ"ב) 'מצוה גוררת מצוה', 'גוררת' לשון תאבון, שמצוה אחת מעוררת באדם חשק לקיים מצוה נוספת, וכמו שהוסיפו לומר שם 'ששכר מצוה מצוה', ואם אינו מרגיש חשק והתעוררות להוסיף ולקיים עוד מצוות פשפש במעשיו שמא לא קיים את המצוה הראשונה כדבעי.

חלקי המצוה מסייעים זה לזה לבוא לידי גמר

מצוה גוררת מצוה אינו רק בשתי מצוות נפרדות, רק בכל מצוה ומצוה על סף חלקיה, מחשבה דבור ומעשה, אף בהם כל חלק גורר את החלק השני שאף הוא געשה בשלמות כראוי, שכל תרי"ג מצוות אין מגיעים לכדי שלמות אם לא שיתקיימו גם במחשבה וגם

ועל פי זה יש לבאר גם דברי חז"ל (שבת קד.) 'הבא לטהר מסייעין אותו', שהמלאכים שנבראו מכח מחשבותיו הם המסייעים בידו להוציא מחשבתו הטובה אל הפעל. וכן מה שאמרו חז"ל (ירושלמי פסחים פ"ה ה"ה) המתחיל במצוה אומרים לו גמור, היינו שהמלאכים הטובים שנבראו מחמת רצונו הטוב, הם הנותנים לו כח להמשיך במצוה ואומרים לו 'גמור'.

כפי רבוי מחשבות טובות כן זוכה לסייע מהמלאכים

כשבא האדם לקיים מצוה בפעל יש הרבה הפרעות מצד היצר הרע, שמכביד על האדם ומונע ממנו להשלים את רצונו הטוב, אבל לחשב מחשבה טובה אין כח ליצר הרע להפריע, כי אין היצר הרע מפיר במחשבות האדם, וכיון שפון המחשבה הטובה נברא מלאך טוב, נמצא שכלל שמרבה לחשב מחשבות טובות וטהורות כף זוכה לברא מלאך טוב שלם וחזק מאד, ומלאך זה מסייע בידי האדם להוציא לפעל את מחשבתו הטובה שמכחה נברא. ככה יבארו דברי חז"ל (קידושין מ.) 'מחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה', שעל ידי המלאך הנברא מן המחשבה הטובה בא המעשה הטוב לכלל צורף והשלמה.

בדבור וגם במעשה, ואם חסר בתורת האדם ומצותיו באחד מדברים הללו עדן לא השלים עבודתו.

וזהו הרמז בפסוק (דברים ל יד) 'כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו' שהם שלשת הדברים האמורים 'בפיך' - דבור, 'בלבבך' - מחשבה, 'לעשותו' - מעשה. וראשי תבות 'בפיך' ו'בלבבך' ו'לעשותו' הם אותיות בול, שהם רמזים לכל התורה כלה, שכן התורה מתחילה באות ב"ת 'בראשית', ואמצע אותיות התורה היא אות ו'ו' של 'והיו' (ויקרא יא מב), ומסתיימת באות למ"ד 'ושלאל', והוא רמז שמחשבה ודבור ומעשה הם התחלה אמצע וסיום התורה כלה, ובהם תלוי שלמות קיום תרי"ג מצוות התורה מתחלה ועד סוף, בשלשת הבחינות מחשבה ודבור ומעשה בשלמות.

כח המלאך הנברא ממחשבתו הטובה מסייע לגמור המעשה

ואיתא בגמרא (מכות י.) בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכים אותו. ופרש המהרש"א שאין הפננה שהקדוש ברוך הוא מוליך אותו, שכן לא נאמר 'מוליך אותו', אלא 'מוליכים' לשון רבים, והפירוש הוא שמרצונותיו ומחשבותיו של האדם נבראים מלאכים, ומלאכים אלו מסייעים בידיו להוציא את רצונותיו אל הפעל.

המשך מעמוד קודם

אלקים, כאיש אכל ושתה, כמאמר הכתוב 'ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו', ופרשו חז"ל כי על ידי מחזה שדי נהנו והרגישו הבריאות והשבע כאיש אכל ושתה.

בתבת נח היו אוכלים מעט ומתברך במעיהם

כך היה אצל נח שאמר לו הקדוש ברוך הוא (ו כא) 'ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל ואספת אליך', והקשו המפרשים בשם הגר"א ע"ה, מדוע אמר 'מכל מאכל אשר יאכל', לכאורה היה לו לומר 'קח לך מכל מאכל', ומה היא התוספת שאמר הכתוב 'אשר יאכל'. ועוד הקשו בשמו, היאך היה אפשר להכניס לתבה כל כך הרבה אכל מכל המינים, שסיפקו לשנה שלמה לנח ולבניו ולכל בהמות והחיות אשר אתם בתבה.

ותרץ הגר"א (קול אליהו פר' נח אות ט), על פי דברי הגמרא (יומא פ.) שדרש רבי אבהו 'אשר יאכל' הפונה אכל הנאכל בבת אחת, ואיזה זה ביצת תרנגולת. רואים מזה שתבת 'יאכל' מורה על שעור אכילה שהוא כשעור כביצה. וזה פונת הכתוב 'שה' 'תברך צוה את נח שיקין 'מכל מאכל אשר יאכל', הינו שעור כביצה בלבד לכלם, לאדם לבהמה ולחיה, אלא 'שה' 'תברך נתן הברכה בשעור מצמצם זה שיהיה מתברך במעיהם ומשביע אותם. וכן מצינו באלהיו הנביא שכתוב בו (מלכים א' יט ח) 'ויקם ויאכל וישתה וילך בכת האכילה ההיא ארבעים יום וארבעים לילה עד הר האלקים חרב'.

הגר"א שאכילה ושתיה האמורים כאן הוא כמו שכתוב (משלי ט ה) 'לכו לחמו בלחמי ושתו ב"ן מסכתי', 'לחמי' הם הלכות ודרושי תורה, ו"ן הוא אגדות אשר שמה גנוזין כל הסודות. ובדרך זו מבאר הגמרא שעד גיל ארבעים שנה הלמוד הטוב הוא בגולות התורה הרמוזים באכילת לחם, מפאן ואילף השתיה היא הטובה ביותר והם אגדות התורה אשר בהם גנוזו כל הסודות כמו שאמרו (עירובין סה.) 'כנסו יין יצא סוד'. הרי לנו שוב כי האכילה והשתיה מנתבים לשביעת הנפש, ועל כן אוכל קמעא ומתברך במעיו שפיון שאוכל לשם פנימיות הדבר די לו בכזית וכביצה.

עוד מצינו זאת אצל אצילי בני ישראל שכתוב בהם (שמות כד יא) 'ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו', ופרש רש"י (ברכות יז. ד"ה ויאכלו) 'שבעו מזיו השכינה פאלו אכלו ושתו', וכך יהיה לעתיד בשלמות כמו שאמרו בגמרא שמתן שכתם של הצדיקים שהם 'יושבים ועטרוותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה. ומה למדו למצות ענג שבת כמו שכתב בבאר מים חיים (בראשית ב ג) על יום השבת שצריך להיות יום מנוחה ותענוג ולא געשה בו שום עשייה קלה, למען ימצאו הפל מוכן בשבת להתענג על ה' אלקיהם בשמחה ותענוג ונחת מרב כל בנפש ובגוף, כאשר יהיה התענוג אם ירצה ה' ליום שכלו שבת באלף השביעי בנפש ובגוף. אף שעולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה (ברכות יז.), אמנם ישיגו השביעה והבריאות ממחזה

מילין יקירין

מאמרי קודש ודברי חכמה וחזק
בענייני עבודת ה' והליכות חיים,
מסודרים על סדר יום השבת

שער מתנה טובה

שכר השבת גם ללא שעושה דבר קבלת שכר על שמירת שבת בשב ואל מעשה כעשיה בקום ועשה

בטעם הדבר שקרא ה' תברך לשבת 'מתנה טובה', התבאר פרושים רבים אשר כלם טמונים בעמק הפנוי שנקראת השבת 'מתנה טובה'.

בפשטות יש לומר, כי הנה מיוחד יום השבת שמקורו את כל מעשי האדם במשך כל היום, ובכל רגע ורגע יש לאדם את ההזדמנות לקדש את עצמו ולעשות את כל מעשיו בדרך המתירה ולא בדרך האסורה, וכל אחרות היהודי שונים הם ביום השבת מכפי רגילותו בימות השבוע, נמצא שבכל שעה ושעה הוא מתגבר על עצמו שלא ללכת אחר יצרו אלא לעשות הכל כפי שהתורה מורה לו.

ובזה זוכה למה שאמרו חז"ל (קידושין לו:) יושב ולא עבר עברה נותנים לו שכר פעושה מצוה, ומבאר שם דהיינו כגון שבא דבר עברה לידו ונצול הימנה, והרי ביום השבת בכל רגע מונע האדם עצמו מלהתנהג כדרך בחל ולעשות הכל באופן המתיר בשבת, ונמצא שבכל רגע ורגע הוא כעושה מצוה בפני עצמה. ועל פי זה הסביר באור החיים הקדוש את הפסוק (שמות לא טו) 'לעשות את השבת', ולכאורה עקר מצות השבת היא להמנע מן העשיה, ומהו שאמר 'לעשות את השבת'. אלא בכל רגע שמונע עצמו מן העשיה נחשב כעושה מצוה, לפיכך נאמר 'לעשות את השבת' בעשיה שיש בה ממש.

שתיים זו שמעתי - זכור ושמור

על דרך דבריו דרש מהר"ם א"ש ע"ה על הפסוקים בתהלים (סב יג) 'אחת דבר אלהים שתיים זו שמעתי', כי עז לאלהים, וזה ה' חסד, כי אתה תשלם לאיש כמעשהו, והביא רש"י דרשת רבותינו ז"ל (מכילתא פר' יתרו מט' בבחוש ז) דקאי על זכור ושמור אשר בדבור אחד נאמרו, וזהו שאמר 'אחת דבר אלהים' אך 'שתיים זו שמעתי', כי עז לאלהים, שאין הפה יכול לדבר ואין האזן יכולה לשמע ורק הקדוש ברוך הוא יכול לומר בדבור אחד. ויש להוסיף ולציין שמרמז הדבר בזה שאמר 'שתיים זו שמעתי', וזו ראשי תבות 'זכור' ו'שמור'. אך יש להבין מהי השכיחות לפסוק שנסמך אחר זה 'ולך ה' חסד', כי אתה תשלם לאיש כמעשהו.

בכדי לבאר הענין מוסיף עוד לברר, הרי כל הנסים והנפלאות אשר עשה השם תברך עמנו הכל היה לצורך, הנסים של יציאת מצרים וקריעת ים סוף היו עבור כלל ישראל, וכן מעמד הר סיני היה ללמד תורה לישראל,

חז"ל (פסחים קו.) על המקרא (שמות כ ח) 'זכור את יום השבת לקדשו', והיינו שיש לקדש את יום השבת בכניסתו וביציאתו על היין, ועקר הקדוש הוא בפה ממש, שצריך לומר את הקדוש בשננו ובחנותו הדבור, הן בכניסתו והן ביציאתו בהבדלה.

וזהו 'אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם, ששבת ימים' וגו', מה הם הדברים שצוה ה' לעשות אתם, דהיינו בקום ועשה דוקא, הם רק 'אלה הדברים', כלומר הדבורים שנצטוונו לומר הקדוש בשבת בדבור, וזהו מצות העשה היחידה של שבת.

בשבת אין מצוות מעשיות כי היא מעין עולם הבא

ושאלתי פעם את מו"ר אבי ע"ה, מדוע אכן אין בשבת מצות עשה מיוחדת במעשה מלבד המצוה שבדבור וכמו בימים טובים שיש בהם מצות עשה מיוחדת כמו הישיבה בספה או נטילת לולב ואכילת מצה, ומתשובתו אשר השיב לי נוכל ללמוד על השגותיהם של צדיקים בקדשת השבת, וכה ענה לי: שבת היא מעין עולם הבא, והרי בעולם הבא אין מצוות, ולכן השבת שהיא מעין העולם הבא אף היא אין בה מצוות מעשיות. והיה זה בבחינה שבארו צדיקים בלשון המשנה 'הוא היה אומר', שאת עצמו היה מביא באמירתו, דהיינו מה שהיה הוא עצמו ובמדרגה שנמצא בה אותה היה אומר לאחרים, וכך אכן היה אצל מו"ר אבי ע"ה, כי השבת היתה עבורו ממש מעין עולם הבא, וכשם שבאותו עולם אין מצוות מעשיות, כך הרגיש וקש אף בשבת בהאי עלמא.

מתנה שאינה תלויה במעשינו

באור נוסף מדוע נקראת השבת 'מתנה טובה'

עוד התבאר בטעם שנקראת השבת 'מתנה טובה' על פי המובא בזהר (פר' אמור דד) ובכתבי האר"י הקדוש ע"ה (פרי עץ חיים שער מקרא קודש פ"א), כי ההבדל שיש בין שבת למועדים ימים טובים, שבעוד ביום טוב כל ההארות המתעוררים משמים להשפיע שפע לעולם תלויים הם בעבודתם של בני ישראל, השבת וההארות שמשפיעים בה קנאים ונמצאים ללא קשר לעבודת בני ישראל. הדברים נרמזו בדברי הגמרא (פסחים קיז:) כי השבת כיון שהיא קביעה וקניינה, לכן בין בתפלה ובין בקדוש חותמים 'מקדש השבת'. אך יום טוב, שישיראל הם שקובעים אותו, שכן החגים תלויים בקביעת בית הדין לקדש חידשים ולעבר שנים, לכן חותמים 'מקדש ישראל והזמנים' - ישראל דקדשינהו ולזמנים

אמנם מה שנאמרו זכור ושמור בדבור אחד שהראה הקדוש ברוך הוא מה שאין היכלת ביד בשר וגם לעשות, איזה תועלת יש בזה הנס שהראה ה' תברך שהוא כל יכול.

דבור אחד ללמדנו ששכר שמור זכור

תשובה לדבר, שכבר אמרו חז"ל 'אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה', והטעם שקרא הקדוש ברוך הוא לשבת 'מתנה טובה', כי בכל הקנינים שהאדם רוצה לקנות, הן קנינים הגשמיים והן קנינים הרוחניים, בכלם צריך להתגבר ולעשות השתדלות לקנותם, כמו שאמרו בגמרא (מגילה ו:) לא יגעתי ומצאתי אל תאמן, וזאת בשביתת השבת שאין האדם עושה דבר ובכל זאת מקבל שכר על זה, וזו המתנה טובה, שעל אף שאינו עושה שום דבר הוא מקבל שכר.

ובזה יבאר למה נאמרו זכור ושמור בדבור אחד, להורות על ענין זה, שהרי זכור היא מצות עשה, כמאמרם ז"ל (פסחים קו) 'זכרהו על היין', והיא הכוללת את המצוות המעשיות של שבת קדש, ושמור היא מצות לא תעשה, דהיינו לשמור עצמו מעשיית כל מלאכה. ולכאורה מן הנראה, על החלק של 'זכור' שיש בה קום ועשה יקבל יותר שכר מאשר על החלק של 'שמור' שהוא רק יושב ואינו עושה שום דבר. מפני כך נאמרו זכור ושמור בדבור אחד, שהורה לנו ה' תברך בזה, שכמו שהוא מקבל שכר על הזכירה כן מקבל שכר על השמירה, והוא חסד גדול ומתנה טובה מאתו תברך. לכן נסמך הפסוק 'ולך ה' חסד', כי אתה תשלם לאיש כמעשהו, להודיענו כי הוא מחסדי השם תברך שמשלם שכר גם על השתנים זו שמעתי, דהיינו חלק השמירה שנאמר בדבור אחד עם חלק הזכירה, כמעשהו' כאלו הוא עשה מעשה, עד כאן דברי קדשו.

מצות השבת היא בדבור בקדוש והבדלה

בדרך זו באר המאור ושמש (פר' ויקהל ד"ה או יש לומר אלה) את הפסוקים (שמות לה א-ב) 'ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם, אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם, ששבת ימים תעשה מלאכה ובימים השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' וגו', דהנה מצינו בכל מצוות השבת שלא נאמר בהם כי אם לאוין, ולא מצינו שום מצות עשה בשבת מלבד מצות הקדוש שהוא בקום ועשה וסמכוהו

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישרים

נ"ך מקראות גדולות

נך תלמידים

נ"ך מקראות גדולות - לתלמידים

משך חכמה
המבוארצרור המור ואשכול הכופר
המבוארעקידת יצחק
המבוארמאיר תהילות
המבואר - תהליםאורים ותומים
המבואר - ירמיהפניני אביר יעקב
תורה

חק ליעקב

זרע שמשון
המבוארתורת משה - אלשיך
המבואר

ביאורי התוספות

עין יעקב

שולחן שבת
עם אור החיים

חיים כולכם חיים

אוצרות אור החיים
מתיבתא

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל

אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי' להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת · לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

ל להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com